

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

**навчального курсу
“Організація спортивного і любительського
рибальства та створення
культурних рибних господарств”**

для студентів денної форми навчання.
Напрямок підготовки – “Водні біоресурси та аквакультура”,
Спеціальність 7.09020101 “Водні біоресурси”,
Освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки “спеціаліст”

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні методичної комісії
природоохоронного факультету,
протокол № 3 від 08.11.2012 р.

Одеса - 2012

Посібник містить основні найбільш розповсюджені терміни і поняття з спортивного і любительського рибальства, іхтіології, годівлі риб, рибного та водного господарства, охорони навколишнього природного середовища, які використовуються при викладанні навчального курсу "Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств".

Для студентів денної форми навчання напряму підготовки 6.090201 "Водні біоресурси та аквакультура", спеціальність 7.09020101 "Водні біоресурси" освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст"/ Сербов М.Г., Одеса, ОДЕКУ, 2012, 71 с., укр. мова.

ПЕРЕДМОВА

Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств – сьогоденна і перспективна. Спортивне та любительське рибальство, створення культурних рибних господарств є невід'ємною частиною рибогосподарської та рекреаційної галузі, потенційно високодохідний господарсько-економічний та соціальний напрямок розвитку рибного господарства України.

Проблеми створення відповідних умов спортивного та любительського рибальства, як популярного способу відпочинку значної частини населення України, повинні вирішувати коло біологічних, екологічних та правових питань, що пов'язані з розведенням та акліматизацією риби, організацією аматорського та спортивного рибальства з урахуванням характеристики водойм, впливу еколого-кліматичних умов, об'єктів рибальства тощо. Окремо розглядаються правові питання створення культурних рибних господарств, організаційні та економічні аспекти їх експлуатації.

Показчик основних термінів і понять підготовлений із метою охоплення знань навчального курсу "Організація спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств (КРГ)", який вивчає питання основних рибоводних, організаційних і економічних аспектів спортивного та любительського рибальства, вимог та правил для організації та експлуатації культурних рибних господарств, умови та основні об'єкти спортивного та любительського рибальства, спорядження та інвентар, способи вудіння, організацію, матеріально-технічне і законодавче забезпечення аматорського та спортивного рибальства. Окремо розглядаються питання законодавчого забезпечення спортивного, любительського рибальства, створення культурних рибних господарств на території України.

A

Абіосестон – зважені у воді частини, не зруйновані організмами в момент взяття проб. В деяких випадках до нього зараховують і частинки загиблих організмів.

Абіотичні фактори – це компоненти і явища неживої, неорганічної природи, які прямо чи опосередковано впливають на організм або екосистему.

Абісаль – глибоководна (понад 2000 м) зона морів та океанів. Більшість мешканців абісали – стенобіонти.

Абориген – корінний мешканець даної місцевості (водойми), який існує в ній з прадавніх часів.

Абразія – процес руйнування та розмиву берегів річок, озер, водосховищ та інших водойм під впливом хвильових ударів.

Абсорбент – поглинаюча речовина.

Абсорбція – поглинання речовин із газової суміші або рідини абсорбентами.

Аварійно-рятувальні засоби – технічні засоби спеціального призначення, науково-технічна продукція та інші об'єкти права інтелектуальної власності (засоби зв'язку, техніка, обладнання, спорядження тощо), які використовуються під час проведення аварійно-рятувальних робіт.

Авдюшка – поширена назва гольця.

Автотрофні організми – продуценти, які здатні синтезувати органічну речовину з неорганічної з використанням сонячної енергії (в процесі фотосинтезу або фоторедукції) чи енергію, яка вивільняється під час хімічних реакцій (в процесі хемосинтезу).

Автотрофний шар – поверхневий шар води, куди проникає сонячна радіація, що використовується для здійснення фотосинтезу фітопланктоном. Є основною базою створення первинної продукції у водоймах.

Агресивність води – здатність води і розчинених у ній речовин руйнувати шляхом хімічного впливу різні матеріали.

Агромеліоративні заходи – заходи, спрямовані на покращення водно-повітряного та споживного режимів ґрунту. До агроеліоративних заходів належать: боротьба зі втомою ґрунтів, заорювання сидератів, внесення гною, вапнування, гіпсування тощо.

Адаптація – процес пристосування живих організмів до певних умов середовища.

Адвентивність – випадкова міграція виду з одного угруповання або ареалу у другий з наступною акліматизацією.

Адсорбція – поглинання речовини з середовища поверхневим шаром рідини або твердого тіла (біологічними мембранами).

Аератор – пристрій для збагачення води киснем.

Аероби – організми, які здатні до існування тільки в середовищах, що містять вільний кисень.

Аїр або лепеха, татарське зілля – надводний жорсткий макрофіт, який утворює зарості в замулених частинах стоячих водойм, відзначається високою продуктивністю.

Аквакультура – цілеспрямоване використання водойм для отримання корисної біологічної продукції (водоростей, молюсків, ракоподібних, риб, інших гідробіонтів) шляхом штучного розведення і вирощування. Для вирощування промислових організмів в морському середовищі використовується термін **Марикультура**.

Акваторія – ділянка водної поверхні певної водойми або її частини (порту, затоки, моря) у визначених межах.

Акведук – гідротехнічна споруда для подачі води поверхневим шляхом через річку, канал, яр тощо.

Акліматизація – морфологічні або фізіологічні зміни організму у відповідь на тривалу зміну середовища або пристосування організмів до нового середовища.

Активність водообміну – швидкість поновлення окремих компонентів гідросфери, яка виражається кількістю років, які необхідні для їх повного поновлення.

Активний мул – мул, який насичений бактеріями та іншими мікроорганізмами, що здатні розкладати забруднювальні воду речовини (переважно органічної природи).

Акумуляція – поступове нагромадження певних ознак організму під дією формотворчих чинників.

Алохтони – сторонні організми, які з'являються у даній флорі чи фауні певного регіону в результаті переселення з іншого, як правило, віддаленого територіально.

Алювій – відкладення постійних або тимчасових водних потоків (річок, струмків), які складаються з обкатаного та відсортованого течією уламкового матеріалу (галечник, гравій, пісок, суглинок і глина). Алювій поділяють на: русловий, який складається з галечнику та пісків; заплавний (супіски і суглинки), що накопичується на заплаві під час повені, і старичний (темні суглинки та супіски), що відкладаються в старицях річок.

Амеба – найпростіший одноклітинний організм, безформна грудочка протоплазми з ядром, вакуолею та включеннями. Пересувається за допомогою псевдоніжок.

Аміак (амоніак, амоняк) – неорганічна сполука (хімічна формула - NH_3), безбарвний газ із різким задушливим запахом, легший за повітря, добре розчинний у воді.

Амфібії – земноводні, клас тварин, які займають проміжне положення між водними і наземними тваринами. Культурним рибним господарствам значну шкоду завдають безхвості амфібії – жаби, особливо їх личинкові форми – пуголовки, які конкурують у живленні з личинками риб.

Анабіоз – здатність організму пристосуватись до вкрай несприятливих умов життя в стані, коли значно знижується обмін речовин і відсутні видимі ознаки життя.

Анадромна міграція – нерестова міграція риб з моря в річки.

Анаероби – організми, які здатні до існування в середовищі без вільного кисню.

Анемонейстон – органічні та мінеральні частки наземного походження, що відкладаються під дією вітру на поверхні водойм.

Антикінкер – невелика пластинка, яка ставиться на волосінь з легкою принадою без грузила, запобігає закручуванню волосіні.

Антицикло́н — замкнена область підвищеного атмосферного тиску з максимальним тиском в центрі. Вітри в антициклоні огинають центр за годинниковою стрілкою в північній півкулі і проти годинникової стрілки в південній. Низхідний рух повітря в антициклоні обумовлює неутворення хмарності. Влітку переважає жарка та суха погода, взимку — морозна та ясна. Антициклонами називають області підвищеного тиску в атмосфері, діаметром від кількох сотень до кількох тисяч км, що характеризуються своєрідними умовами погоди і системою течій повітря. Антициклони разом з якісно протилежними їм циклонами (областями зниженого тиску) є найважливішими вихровими формами загальної циркуляції атмосфери.

Антиена - складова частина риболовного поплавця. Надводна частина, призначена для візуального спостереження за клюванням.

Антропічні чинники (фактори) – внесені в природу людською діяльністю зміни, впливають на органічний світ. Розрізняють прямі і непрямі, позитивні і негативні. Прямий вплив спрямований безпосередньо на живі організми (наприклад, штучне розведення риб, охорона тварин і рослин), непрямий вплив здійснюється через зміни клімату, фізичного стану і хімізму водойм, ґрунтів тощо.

Антропогенна водойма – природна або штучна ємність, де водні маси збираються і стримуються за допомогою відповідних гідротехнічних споруд і улаштувань (греблі, дамби, шлюзи, насосні станції тощо).

Антропогенна евтрофікація – збільшення об'єму первинної продукції у водних екосистемах на основі збагачення водойми поживними речовинами, які надходять до неї внаслідок людської діяльності.

Антропогенні фактори – різноманітні форми людської діяльності, які прямо або опосередковано змінюють біотичні та абіотичні елементи природи.

Апвелінг – підняття води з глибин у верхні шари моря. З цим процесом пов'язаний винос біогенних елементів з придонних шарів і утворення продуктивних кормових баз.

Ареал – область поширення на земній поверхні систематичної групи живих організмів або спільнот, в межах якої проходить повний цикл їх розвитку.

Аридні зони – території суходолу з відносно посушливим кліматом.

Артемія саліна – листоногий рачок довжиною до 18 мм, вагою до 8 мг. Живе переважно у гіпергалінних водоймах за солоності від 20 до 300 ‰.

Асимілююча ємність екосистеми – показник максимальної динамічної кількості забруднювальної речовини, яка може бути за одиницю часу накопичена, зруйнована, трансформована і видалена за межі екосистеми без порушення нормальної функціонування екологічної системи.

Асфіксія риб – замор риб. Виникає при відсутності або недостатній кількості кисню у воді. Основні ознаки: риба непокоїться, підходить до поверхні води, заковтує повітря. За тривалого низького вмісту кисню (2,0-0,5 мг/л) риба гине. Спостерігається блідість і набрякання зябер, рот і зяберні кришки у риби відкриті.

Атмосфера – газоподібна оболонка Землі вагою $5,15 \cdot 10^{15}$ т, що складається із суміші різних газів, водяної пари та твердих частинок.

Атрактант – ароматизатор для рибної ловлі. Використовується для приваблення риби за допомогою приємного для неї запаху, застосовується як нанесенням на насадку або блешню, так і шляхом додавання в підгодівлю. Зустрічаються атрактанти для хижої і “білої” риби.

Аутвелінг – винесення в море багатих на біогенні речовини вод з естуаріїв.

Афотична зона – неосвітлена (темнова) зона гідросфери, що розташована на глибині понад 200 м.

Ацидифікація – збільшення кислотності (зменшення величини водневого показника рН) природних компонентів (ґрунтів, води).

Б

Бабка – ряд підкласу крилатих або вищих комах. Організми з неповним перетворенням. Стадія личинки проходить від одного до п'яти діб з линьками. Довжина личинки до 5 см. Дорослі бабки живуть кілька тижнів, відкладаючи яйця на рослини, мул, у воду.

Баброшка – місцева назва плітки на Дунаї.

Багорик – пристосування для витягування з води підсиченої риби.

Баззбейт – штучна риболовна приманка, схожа на “спіннербейт”, тільки замість пелюстки застосовується один або два пропелера. Баззбейт призначений для лову активної щуки у відносно дрібних зарослих водоймах.

Базофіли – організми, які переважно мешкають або тільки розмножуються у лужному середовищі.

Байрак або балка (суходіл, падь) – форма мезорельєфу, що становить собою ерозійну долину з похилими схилами, плоским дном і без постійного водотоку.

Байтраннер (baitrunner) – система безінерційної катушки, що дозволяє поворотом важеля відключити основний фрикціон і розтормозити шпулю. Ця система має свій регульований фрикціон, що дозволяє налаштувати опір обертання шпулі при відключеному головному фрикціоні. Таким чином риболов отримує можливість миттєво перемикатися між двома рівнями опору обертання шпулі.

Бактеріальне збагачення – це вибіркоче вилучення хімічних елементів з багатокомпонентних сполук за допомогою їх розчинення мікроорганізмами у водному середовищі. Завдяки бактеріальному збагаченню з'являється можливість брати з руд, відходів виробництва, цінні компоненти (мідь, уран та ін) або шкідливі домішки (наприклад, арсен в рудах чорних і кольорових металів). Вперше запатентовано в США (1958) щодо вилучення міді та цинку.

Бактеріопланктон – мікроскопічна форма планктону, чисельність якого у рибоводних ставах при внесенні органічних лобрив може досягати декількох мільйонів клітин у 1 мл води. Споживається багатьма гідробіонтами, в тому числі і рибою.

Баланс екологічних компонентів – кількісне співвідношення екологічних компонентів, що забезпечує екологічну (природну) рівновагу певного типу і дає змогу формуватись і утримуватися екосистемі певного типу.

Балансир – штучна приманка, що імітує маленьку поранену рибку, яка кидається з боку в бік. Зовні нагадує воблер. У хвості і голові приманки, жалом вгору, встановлені одинарні гачки.

Балінд – одна з місцевих назв білизни (жереха) на Закарпатті.

Балкові (рельєфні) стави – водойми, які наповнюються весняними талими водами і частково дощовим притиком. Створюються у суходільних балках, які мають стік весняних вод.

Банка – мілина, частина морського дна, над якою глибина моря значно менша, ніж у її оточенні.

Бар – обмілина в гирлі річки.

Бардиш – місцева назва чехоні на Дону.

Басейн – 1) невелика штучна водойма; 2) площа суші, з якої стікають у дану водойму підземні та поверхневі води.

Батиаль – зона морського дна, що відповідає материковому схилу (починається на глибині 200-500 м і закінчується на глибині до 3000 м).

Бахіли – високі, до коліна, гумові панчохи з калошами, які надягають, як правило, поверх валянок.

Беззубка – прісноводний двостулковий слимак із родини Anodonta, представник зообентосу.

Безінерційна катушка – риболовна катушка, барабан якої не обертається, в волосінь сходить через торцевий край шпульки.

Бекінг – подовжуючий шнур, кріпиться до основного нахлистового шнуру з боку катушки, необхідний при виважуванні крупної і сильної риби. У спінінговій та інших способах лову з застосуванням безінерційних катушок Бекінг це плетена, а частіше недорога моножилка, яка підмотується на шпулю для її більш повного заповнення.

Бенталь – дно водойми, заселене тваринними і рослинними організмами, які живуть на його поверхні або в товщі ґрунту.

Бентос – організми, які живуть на поверхні або в товщі ґрунту водойм різних типів.

Бентофаги – риби, які живляться рослинними або тваринним бентосом (осетр, стерлядь, севрюга, короп, лящ та інш.).

Бердиш – одна з місцевих назв чехоні на Галичині.

Берегова ерозія – природний геологічний процес, пов'язаний з розмивом берегів річок під впливом потоків, що пересуваються.

Берегозакріплюючі насадження – смуги деревинної, чагарникової або іншої рослинності, що створюються або зберігаються на берегах водойм з метою запобігання чи припинення берегової ерозії та абразії.

Б'єф – ділянка річки, що розташована вище або нижче водопідпірної гідротехнічної споруди (греблі, шлюзу).

Бистраш – місцева назва бистрянки у Закарпатській області.

Бібла (бібліця) – поширена на Україні назва плітки.

Бій – те ж, що і "котел" – масове полювання хижої риби.

Білозірка – одна з місцевих назв клепця у Закарпатті.

Білоок – одна з місцевих назв клепця на Дністрі.

Біоаккумуляція — збільшення концентрації хімічних речовин на кожному ступені екологічної піраміди, пов'язане з тим, що кількість їжі, яка поглинається організмом набагато перевищує його власну масу, а хімічні речовини виводяться з організму не повністю. У харчовий ланцюгу, на кожному новому ступені, доза отримуваних з їжею шкідливих речовин підвищується приблизно на порядок. Наприклад, ланцюг (планктон — риба — людина) це підвищення дози на два порядки. У інших ланцюгах доза може зростати в тисячі і десятки тисяч разів.

Біогенні речовини – речовини, які створюються в процесі діяльності живих організмів. Поняття введено В.І. Вернадським на початку ХХ століття при створенні учення о біосфері.

Біогеоценоз – природна система функціонально взаємопов'язаних живих організмів і навколишнього абіотичного середовища, що характеризується певним енергетичним станом, типом і швидкістю обміну речовин та інформації.

Біоіндикатори – водні організми, наявність, кількість або особливості розвитку яких є показниками природних процесів, умов чи антропогенних змін середовища життя. Вибірні стосовно окремих факторів середовища існування, можуть бути тільки в певних, вузьких межах змін цих факторів.

Біоіндикація – оцінка якості середовища існування або його окремих складових за станом його біоти в природних умовах.

Біологічна водойма (біологічний ставок) — природний або штучно створений водний об'єкт, призначений для біологічної очистки (доочистки) стічних вод, заснованої на процесах самоочищення водойм. Від природних водойм, де всі біологічні процеси протікають стихійно, біологічні водойми відрізняються тим, що всі процеси в них регулюються і направляються людиною в потрібну їй сторону. Біологічні водойми мають невелику глибину - 0,5 ... 3 м; площа окремо взятого ставка - 0,01 ... 50 га. Наявність значної поверхні зіткнення води з повітрям забезпечує прогрів всій товщі води і її перемішування. Цим формуються сприятливі умови для розвитку водних організмів, що асимілюють біогенні елементи і збагачують воду киснем, необхідним при окисленні органічних речовин.

Біологічна продуктивність – здатність природних угруповань або їх окремих компонентів підтримувати певну швидкість репродукування живих організмів, що входять до їх складу. Мірою біологічної продуктивності є біомаса, що утворюється за одиницю часу.

Біологічне забруднення – привнесення в середовище нових, не властивих йому раніше, організмів; надмірне збільшення чисельності організмів, що перевищує норму в природних умовах.

Біологічне накопичення – це концентрування ряду хімічних речовин (пестицидів, важких металів, радіонуклідів тощо) в трофічних ланцюгах екосистем.

Біом – велика регіональна або субконтинентальна біосистема (сукупність біоценозів), яка характеризується певним основним типом рослинності або іншою характерною особливістю ландшафту.

Біомаса – кількість речовин живих організмів, що нагромаджена в популяції, біоценозі чи біосфері на певний момент часу. Біомаса рослин називається *фітомасою*, тварин — *зоомасою*.

Біонт – окремий організм, що пристосувався до життя в певному середовищі. Організми, здатні жити в різних умовах, називаються еврібіонтами, а які живуть у суворо визначених умовах – стенобіонтами.

Біосестон – відфільтровані з води живі чи загиблі до взяття проби, але не зруйновані організми.

Біосфера – “зона існування живих організмів” – своєрідна оболонка Землі, яка містить всю сукупність живих організмів і ту частину планети, що знаходиться в безперервному обміні речовиною, енергією та інформацією з цими організмами.

Біота – історично утворений комплекс живих організмів, що існують на великій території, яка ізольована будь-якими бар’єрами.

Біотичні фактори – сукупність впливу життєдіяльності одних організмів на життєдіяльність інших, а також на середовище існування.

Біотом – ділянка водойми з певними умовами існування, з однотипними абіотичними умовами середовища: рельєфом, ґрунтами, мікрокліматом тощо. Біотом займає певне угруповання організмів біоценозу. Біотом – неорганічний компонент біогеоценозу, у водоймах – біогідроценозу.

Біотоп – частина простору з відносно однорідним впливом абіотичних факторів, яку займає певний біотоп.

Біохімічне споживання кисню (БСК) – сумарний показник ступеня забрудненості вод органічними речовинами, що виражається кількістю кисню, який витрачається на біохімічне окислення органічних речовин мікроорганізмами не включаючи процеси нітрифікації за певний проміжок часу (наприклад, протягом 5 діб – БСК₅).

Біоценоз – історично зумовлена сукупність угруповання організмів (продуцентів, консументів і редуцентів), які входять до складу одного біотопу.

Бічна лінія – своєрідний орган чуттів риб, о являє собою підшкірний канал, заповнений рідиною специфічного іонного складу і вистелений чутливими рецепторами – волосковими клітинами епітелію (невромаст). У деяких риб бічних ліній декілька. Бічна лінія буває повною й неповною (укороченою, перерваною), а може бути зовсім відсутньою. Неповною називають таку бічну лінію, яка не доходить до кінця променів хвостового плавця або місцями переривається. Число лусок у бічній лінії є важливою систематичною ознакою. При відсутності або при неповній бічній лінії прораховують число поперечних рядів лусок.

Бланк - основа для вудилища. Після навішування на нього кілець, ручки, катушкотримача та іншої фурнітури, а так само нанесення маркувань, перетворюється на вудлище.

Блейдбейт – штучна риболовна принада по формі, яка нагадує цикаду.

Блешня – штучна риболовна принада для ловлі хижої риби. Блешня імітує зазвичай живу рибку, рідше – комаху або іншу звичну для хижака здобич. Блешні за характером руху у воді бувають коливні та обертові. До обертових блешень також належить швидкісна блешня з пропелером – девон. За розміром та вагою блешні поділяються на: середні – вагою 12-15 г, малі – вагою до 12 г, які, як правило, використовуються для риболовлі на мілких ділянках водойм, середні – вагою 12-20г. і великі -

вагою 30-40 г, які, як правило, використовуються на глибинах не менше 4-6 м.

Бобошка – одна з місцевих назв умбри на Дністрі.

Бойл – сучасна приманка для ловлі коропа. Шматочки зі спеціально замішаного тіста, зварені у воді, які зазвичай притикаються голкою і кріпляться до гачка за допомогою спеціальної нитки або тонкої плетеної жилки.

Бокоплави або двопарноногі раки – ряд вищих ракоподібних (Malacostraca), що налічує понад 7000 невеликих видів, зовні подібних до креветок. Більшість двопарноногих раків – морські види, але деякі населяють прісні водойми або наземні. Поширені по всіх морях, зустрічаються також в озерах, річках, підземних та печерних водах. Розмір бокоплавів від 0,5 до 2,5 см, тіло у більшості сплюснуте з боків.

Болота – особливий тип прісноводних екосистем, для якого характерно надлишкова вологість, наявність вологолюбних рослин і процес формування торфу (як правило, не менше 30 см) у результаті поєднання едафічних факторів. За типами болота розділяються на: верхове або оліготрофне; низовинне або евтрофне; перехідне або мезотрофне.

Бомбарда – навантажувач оснастки для далекого закидання за допомогою спінінга легких приманок та принад. Бомбарда має веретеноподібне тіло скрізь яке проходить пола антена. В антену пропускається волосінь, до кінця якої через ланцюжок декількох вертлюгів кріпиться один або декілька повідків з гачками або штучними принадами. Бомбарда фіксується на волосіні за допомогою силіконових стопорів.

Бонітування – якісна оцінка природних об'єктів у балах (класах).

Бонітування водойми – рибогосподарське дослідження типу водойми. Вивчаються фізико-хімічні особливості режиму, іхтіофауна, водна рослинність, а також технічні й організаційні питання доцільності рибогосподарської експлуатації об'єкту.

Бормиш – невеликий (довжиною до 1 см) рачок-бокоплав бурозелено-жовтого кольору, використовується в якості приманки і прикорму.

Борода – частина жилки (волосіні), що заплуталась при сході з катушки.

Бочаг – заглиблення в руслі річки, струмка або на ложі озера (ставу).

Браконьєрство – виловлювання риб та інших водних організмів з порушенням правил рибальства (промисел без дозволу, в заборонений час, у забороненому місці, забороненими знаряддями лову).

Бредень – невід невеликих розмірів (як правило, 10-100 м та 2-3 м заввишки), без мотні, призначений для лову риби вброд на мілких ділянках водойм.

Бриз – вітри невеликої сили на берегах морів, великих озер і річок. Бризи мають добову періодичність: вдень вони дмуть з водної поверхні на суходіл, вночі – навпаки. Це пояснюється тим, що вдень суша нагрівається швидше, ніж поверхня води, і тепле, легше повітря підіймається вгору, а на його місце надходить холодніше повітря з-понад води; вночі, навпаки, вода довше зберігає тепло, і тепле повітря над водою підіймається вгору, а на його місце надходить холодніше повітря з суші. Сила вітру при бризі не перевищує 3-4 бали.

Бризкальці – парні отвори, розташовані поза очима, які є в деяких примітивних риб (акул, скатів, осетрових).

Бровка - характерна зміна рельєфу дна річки - досить помітний перепад глибин біля берега (з мілини на глибину - "передня бровка", або з глибини на мілину - "задня").

Бобир – місцеві назви йоржа і носаря.

Буферні риби – малоцінні риби, які споживаються хижаками у водоймах із цінною іхтіофауною.

В

Валовий дохід – сукупність грошових надходжень, які очікуються від рибогосподарської діяльності або реалізації прав на водний об'єкт.

Вапнування – один із засобів меліорації водойм шляхом внесення до них вапняного або доломітового борошна. Вапнування сприяє нейтралізації кислих з'єднань, мінералізації органічних речовин, застосовується для дезинфекції водойм.

Вартість (собівартість) – загальна вартість факторів виробництва (господарювання), які необхідно витратити на виробництво продукції (товарів, послуг) та її збут. Собівартість є одним з важливих показників ефективності виробництва, як фактор, що слугує базою ціни товари (послуги) і її нижньою межею для виробника.

Вгодованість риби – показник, що характеризує співвідношення частин тіла і форми риби. Визначається через коефіцієнт вгодованості: відношення маси тіла риби до її довжини у кубі за формулами, запропонованими Фультоном (маса тіла загальна) і Кларком (маса без нутроців).

Вегетаційний період – період року, потягом якого за температурними умовами можливі ріст і розвиток риб. Залежить від кліматичних, погодних факторів, виду, породи риби і є показником того, наскільки дані зовнішні умови відповідають біологічним особливостям риб.

Вейдерс (weider) – забруднений рибацький напівкомбінезон (по груді), зроблений з непромокаючої тканини. Один з різновидів взуття для риболовлі.

Вертлюг, вертлюжок - пристосування, що полегшує обертання окремих частин снасті і запобігає скручуванню волосіні.

Верховини – рибозатримуючі перепони для запобігання виходу риби із ставків, а також проникнення хижої риби із річок.

Верховод – місцева назва верховодки на Полтавщині.

Верховодиця – одна з місцевих назв верховодки на Галичині.

Верша – виплетені з лози знаряддя риболовлі аналогічні за своєю формою до ятера або жака.

Веснянки – організми, які належать до комах з неповним перетворенням. Довжина тіла дорослої личинки досягає 32 мм. Личинковий період досить тривалий. За цей час відбувається 22 линьки.

Вестибулярний апарат – рецепторний апарат, розміщений у півколових каналах і овальному мішечку внутрішнього вуха риб. Сприяє зміні положення голови й тіла у просторі і напрям руху тіла риб. Виконує фун-

кції органа, який забезпечує просторову орієнтацію риб у середовищі життя.

Ветеринарно-санітарні заходи – заходи, спрямовані на попередження захворювання риб у природних і штучних водоймах. Включають контроль за перевезенням рибопосадкового матеріалу, дезінвазію і дезінфекцію, протипаразитарну обробку риби, карантин систематичне іхтіопатологічне обстеження.

Віброхвіст – штучна риболовна принада для ловлі хижої риби – судака, щуки тощо. Являє собою імітацію живої рибки, зроблену з силікону, або іншого еластичного полімерного матеріалу. Використовується, як правило, разом із "офсетним" гачком або джиг-головкою – обваженим гачком, що частково ховається всередині віброхвосту.

Відкрити умови аквакультури – умови, за яких розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури здійснюються у водному середовищі, не відокремленому від водних об'єктів (їх частин) бар'єрами, що запобігають вільному виходу об'єктів аквакультури.

Відлига – підвищення температури повітря взимку або навесні до додатних значень у помірних або високих широтах Землі. Призводить до часткового або повного танення снігового покриву. Виникає під час надходження теплих повітряних мас із інших районів планети. Зазвичай супроводжується туманами, іноді – похмурою погодою. Якщо відлига змінюється зниженою температурою, виникає ожеледь.

Відходи – це будь-які речовини, матеріали та предмети, які утворюються в процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення, та яких їхній власник повинен позбутися шляхом утилізації чи знищення. До небезпечних відходів відносяться відходи, що мають фізичні, хімічні та біологічні чи інші властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів поводження з ними.

Відчіп – риболовне пристосування для звільнення блешень, мормишок, гачків, що зачепилися на глибині.

Виважування – комплекс дій риболова, що має мету доставити "сівшу" на гачок рибу з води в руки рибалці.

Випаровування – процес переходу рідини в газоподібний стан, відбувається при будь-якій температурі (на відміну від кипіння, що відбувається тільки при певній температурі). Випаровування супроводжується зниженням температури, оскільки з рідини вилітають молекули з енергією, яка перевищує середню. Кількісно калориметрія випаровування характеризується питомою теплотою випаровування.

Випасна аквакультура – діяльність з екстенсивного вирощування об'єктів аквакультури шляхом вселення різновікових груп гідробіонтів, одержаних в умовах аквакультури, в рибогосподарські водні об'єкти (їх частини) для підвищення ефективності використання їх біопродукційного потенціалу.

Виповзок – великий земляний черв'як

Вид – сукупність особин, які мають спільні морфологічні ознаки й еколого-географічні особливості, здатні схрещуватися між собою в природних умовах з утворенням плодючих нащадків і мають певний аре-

ал поширення. За встановленою класифікацією виділяють наступні види: **зниклий** (не зустрічається у природі впродовж декількох років, але, можливо зберігся у малодоступних місцях або у культурі); **вимираючий** (особливості не відповідають сучасним умовам середовища, а генетичні можливості подальшого пристосування до нових умов повністю вичерпані); **зникаючий** (чисельність особин недостатня для само відтворення популяції в природних умовах, а тому потребує спеціальних заходів по охороні, а іноді і по штучному відтворенню); **рідкісний** (знаходиться під загрозою вимирання і зустрічається в незначній кількості або на обмеженій території); **загрозливий** (знаходиться під загрозою зникнення, але у зв'язку з недостатньою кількістю інформації не може бути віднесений до видів, що зникають); **уразливий** (біологічні особливості якого зумовлюють високу чутливість в умовах навіть незначних природних або антропогенних змін середовища); **відновлюваний** (кількість особин і різноманітність популяції досягли безпечного рівня у відношенні до загрози вимирання); **домінантний** (переважаючий у головних шарах біогеоценозів); **індикатор** (елемент біоти водойми, представники якого у найбільшій мірі реагують на надходження у воді забруднюючих речовин); **політиповий** (складається з більш дрібних таксономічних одиниць – підвидів); **реліктовий** (входить до складу тваринного або рослинного світу як пережиток фаун і флор минулих епох); **шкідливий** (що завдає шкоду людині господарських збитків або той, що викликає у неї будь-які захворювання).

Вид монотиповий – вид, до якого не входять більш дрібні таксономічні одиниці.

Вид політиповий – вид, який включає більш дрібні таксономічні одиниці (підвиди, морфи).

Вид реліктовий – вид, що зберігся у якомусь обмеженому районі Світового океану як "осколок" виду, що існував у минулі геологічні епохи. Як правило, це рідкісні або вимираючі види.

Вид-ендемік – вид, що обмежений у своєму поширенні і живе тільки в даному географічному районі (наприклад, голом`янка, широколобки, храмулі).

Виз – одна з місцевих назв шипа.

Виключно (морська) економічна зона – морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать. Ширина виключної (морської) економічної зони становить до 200 морських миль.

Виріз – одна з місцевих назв вирезуба.

Витік річки – місце, де з'являється постійна течія води в руслі річки.

Витрати води – об'єм води, що протікає через живий переріз водосток за одиницю часу.

Вихід - зближення риби з приманкою з подальшою атакою, або поява риби на поверхні води під час полювання.

Вищі ракоподібні – раки, тіло яких має 20 сегментів, з яких 19 з кінцівками. До вищих раків належать мізиди, рівноногі, бокоплави, десятиногі та інші.

Відносна плодючість риб – кількість ікри на 1кг маси самки.

Відтворення водних живих ресурсів – природне або штучне поновлення чисельності популяції водних живих ресурсів, що скорочуються у процесі їх вилову або природної смертності.

Вікно - невелика ділянка водойми з відкритою водою серед поверхні, зарослій водною рослинністю.

Вічко – кожна окрема ланка сітнього знаряддя лову.

Внутрішні рибогосподарські водні об'єкти – водні об'єкти розташовані в бік берега від вихідної лінії територіального моря, в тому числі внутрішні морські води з лиманами та естуаріями, озера, річки, їх притоки усіх порядків, водні об'єкти, створені на них.

Воблер – твердотіла (як правило, дерев'яна) об'ємна штучна принада для ловлі хижих видів риб спінінгом або тролінгом. Своєю грою воблер імітує хвору або ранену рибу (англ. "wobbler" – той хто хромає, хитається).

Води внутрішні у міжнародному праві – усі води, що знаходяться в межах території даної держави (крім її вод територіальних): ріки, озера, канали, протоки, водосховища й інші. Води внутрішні включають також внутрішні моря, обмежені з усіх боків суходолом, що складають територію однієї держави, морські простори, розташовані між берегом і початковою лінією територіальних вод держави, в тому числі води портів, бухт, заток (із шириною входу не більше 25 морських миль).

Води прісні – природні води, солоність яких не перевищує 1,0 мг/дм³.

Води слабкосолонуваті – природні води, солоність яких складає 0,5-1,0 г/дм³.

Води солоні – природні води з вмістом розчинених солей більше 1,0 г/дм³ (солонуваті – вміст солей 16-40 г/дм³, дуже солоні – вміст солей 10-50 г/дм³, розсільні води або ропа – більше 50 г/дм³).

Води термальні або терми – води підземні, природна температура яких перевищує 20⁰С.

Води транскордонні – водні об'єкти, які розташовані на кордоні або перетинають кордони щонайменше двох країн.

Водне законодавство – сукупність правових заходів, що регулюють порядок використання і охорону природних запасів води і водних об'єктів, і спрямованих на попередження їх виснаження, забруднення і засмічення, відновлення і поліпшення якісних показників, а також запобігання їх можливої шкідливої дії.

Водневий показник рН – величина, що показує міру активності іонів водню (H⁺) в розчині, тобто ступінь кислотності або лужності цього розчину. Для розведених розчинів використовується термін "концентрація" замість "активність" у цьому визначені.

Водний кадастр – зведені гідрологічні відомості про річки, озера, болота, моря, льодовики і підземні води. Необхідні для оцінки водних ресурсів, складання прогнозів їх використання, техніко-економічних обґрунтувань розвитку рибного господарства в даному регіоні.

Водний об'єкт – зосередження природних вод на поверхні суші чи в літосфері.

Водний фонд – сукупність усіх вод (водних об'єктів) країни

Водні живі біологічні ресурси – сукупність водних організмів, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку неможливе без перебування (знаходження) у воді. До водних живих ресурсів належать: а) прісноводні, солонуватоводні, морські анадромні, напівпродні, катадромні риби на всіх стадіях розвитку; б) круглороті; в) водні безхребетні, в тому числі молюски (черевоні), або – стулкові, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку; г) водні рослини; д) інші водні організми. До водних біоресурсів належать: водні біоресурси, які перебувають в умовах природної волі внутрішніх морських вод, територіального моря, континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, транскордонних вод та внутрішніх рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), розташованих на території більш як однієї області та у водах за межами юрисдикції України; водні біоресурси, які перебувають у водних об'єктах у межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також види, занесені до Червоної книги України.

Водні живі ресурси загальнодержавного значення – усі водні живі ресурси, що перебувають у стані природної волі за межами тих штучно створених або природних ізольованих рибогосподарських водних об'єктів, що використовуються для штучного вирощування та розведення водних живих ресурсів.

Водні об'єкти загальнодержавного значення – 1) поверхневі води (озера, річки, водосховища, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків; 2) внутрішні морські води та територіальне море; 3) водні об'єкти в межах території природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до лікувальних.

Водні об'єкти місцевого значення – поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси – обсяги поверхневих, підземних і морських вод відповідної території (регіону).

Водність річки – відносна характеристика стоку за певний проміжок часу у порівнянні з його середньою багаторічною величиною чи величиною стоку за інший період того самого року.

Водно-сольовий обмін – динаміка процесів, що відбуваються в організмі риб і пов'язані із споживанням, всмоктуванням, розподілом і виділенням води і солей. Забезпечує сталість осмотичної концентрації, іонного складу, кислотнo-лужної рівноваги і об'єму рідин внутрішнього середовища риб.

Вододіл – межа між басейнами суміжних водних систем. Лінія, що розділяє стік води по двох протилежних схилах.

Водозбір – частина земної поверхні та товща ґрунтів і гірських порід, звідки вода надходить до водного об'єкту.

Водозбірний басейн (басейн водойми) – частина суходолу, з якого відбувається природний стік води в водний об'єкт. Іноді означають водозбірний басейн як частину суші з доцентровою системою схилів і стоку.

Водозлив – пристрій для спуску верхнього (зайвого) шару води. Найчастіше автоматичної дії.

Водойма – 1) безстічний або зі сповільненим стоком поверхневий водний об'єкт; 2) природне або штучне зниження рельєфу, заповнене текучими або стоячими водами (озера, стави, річки, водосховища).

Водойми загального користування – водні об'єкти, на яких здійснюється аматорське і спортивне рибальство на умовах загального використання водних живих ресурсів без спеціального дозволу на їх використання та без закріплення цих водних об'єктів за окремими особами.

Водойми рибогосподарські – водні об'єкти, що використовуються або можуть використовуватися для вирощування та вилову (видобутку) риби та інших об'єктів водних ресурсів або мають значення для відтворення їх запасів.

Водокористування – юридично обумовлена діяльність, пов'язана з використанням водних об'єктів, систем водопостачання і водних ресурсів для задоволення потреб населення і галузей господарства, включаючи, право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання.

Водопілля (повінь) – фаза водного режиму річки в період весняного сніготанення, що характеризується високою водністю.

Водорості – збірна група нижчих водних рослин. Тіло їх не розчленоване на справжні листки, стеблі та корінь. Завдяки наявності хлорофілу вони здатні асимілювати на світлі вуглекислий газ. За формою і розміром досить різноманітні.

Водоскид – улаштування для скиду води зі ставів. У залежності від конструкції розрізняють щитові, балочні і трубні. За принципом дії діляться на донні і сифонні.

Водоспоживання – це споживання води з водного об'єкту чи системи водопостачання.

Водоохоронна зона – зона вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ, інших водних об'єктів для створення сприятливого режиму, попередження забруднення, засмічення, знищення навколководних рослин і тварин та зменшення коливань стоку водних об'єктів.

Водотік – водний об'єкт, для якого характерним є переміщення води у напрямку нахилу по заглибині на земній поверхні.

Водосховище – штучна водойма місткістю більше 1 млн.м³, збудована для створення запасу води та регулювання стоку.

Водяний горіх – рід рослин родини водяногоріхових. Однорічні водянні рослини. На Україні розповсюджені 9 видів, що ростуть переважно в басейнах Дніпра, Південного Бугу, Дністра, Дунаю.

Водяний шовк – нитчасті водорості, що ростуть в річках, на камнях, палях тощо.

Водяний різак або тілоріз – м'який, підводний макрофіт. Зустрічається у ставах з родючим, м'яким замуленим дном. Хороший субстрат для розвитку фітофільної фауни.

Водяний вісліук – представник роду Isopoda. Має довжину 10-15 см, живиться детритом, залишками рослин, листям; є кормом для риб, об'єктом культивування.

Вокер – спеціальний вобл ер без лопаті для поверхневої риболовлі. Відрізняється від поппера тим, що немає відкритого роту, петелька кріплення волосіні розташована нижче осі принади ("під ротом"). Проводка – м'яка, без ривків, рівномірна.

Волок – невелике (до 20 м) тяглове знаряддя лову, що здебільшого використовується для облову невеликих озер та заток малих річок.

Волокуша – цідильний засіб лову різної довжини, має мотню. Нижні підбори мають грузила, верхні – поплавки, до кінців його крил прикріплюються дерев'яні палі.

Волосінь (лісочка) – основа, поєднуючи елемент риболовного монтажу. За допомогою волосіні закріплені на ній елементи риболовної снасті зберігають свій заданий порядок і витримуються відстані між ними.

Вплив на навколишнє середовище – будь-які потоки речовин, енергії та інформації, що безпосередньо виникають в навколишньому середовищі або плануються як наслідок антропогенної діяльності, які призводять до негативних змін в навколишньому середовищі.

Вселенець – гідробіонт, який заселяється самостійно (іммігрант) або людиною (рекрут) у новий біотоп.

Вудочка – знаряддя для лову риби на гачок з природною або штучною наживкою (насадкою).

Газовий склад природних вод – сукупність газів, які присутні в природних водах у розчиненому стані. Якісний та кількісний склад розчинених у воді газів визначається природними умовами, в яких перебуває вода. Походження газів пов'язане з такими факторами: 1) складом атмосфери (азот, кисень, аргон та інші інертні гази, діоксид вуглецю); 2) біохімічними процесами (діоксид вуглецю, метан та інші вуглеводні, сірководень, азот, водень); 3) процесами дегазації мантиї та метаморфізації гірських порід у глибинних шарах земної кори при високій температурі і тиску (діоксид вуглецю, оксид вуглецю, сірководень, водень, метан, аміак, хлористий водень тощо). Перші дві групи характерні для поверхневих та підземних вод, третя – в основному для підземних вод. У поверхневих водах найпоширеніші кисень, азот та діоксид вуглецю, в підземних – діоксид вуглецю, сірководень та метан.

Галобіонти – організми, які населяють водойми з підвищеною солоністю води.

Галофільні бактерії – мікроорганізми, що мешкають тільки в умовах високої солоності. Ростуть при концентраціях солей в 20-30 %. Мешкають в засолених ґрунтах, солоних озерах, лиманах, морях.

Галофіти – рослини, які пристосовані до життя на засолених ґрунтах. Галофоби – гідробіонти, що адаптувалися в процесі еволюції до життя у прісному або слабкомінералізованому середовищі. Не можуть жити в солонуватих і солоних водах.

Гамарус – невеликий рачок бокоплав, що відноситься до виду *Gammarus*. Він має зігнуте дугою тіло, одягнене в твердий хітиновий панцир, що складається з 14 сегментів. Рухається гамарус бічними ударами тіла, додатково допомагаючи собі 9 парами ніг, за що отримав другу назву "бокоплав". Мешкає гамарус як в прісних, так і в солоноводних водоймищах. Тримається він в основному під каменями, серед гальки і крупного піску в береговій смузі.

Ганоїдна луска – луска, що має форму ромбічних пластинок, тісно з'єднаних між собою і вкритих зверху емалеподібною речовиною – ганоїдом.

Гачкові снасті – риболовні пристосування з використанням гачків, якими ловлять рибу на плавку або самоловом.

Гексахлоран – органічна сполука, яка використовується в якості препарату для боротьби з шкідниками рослин і паразитами тварин (хімічна формула – $C_6H_6Cl_6$). Високо токсична і канцерогенна речовина.

Гельмінти – узагальнююча назва паразитичних червів (трематоди, моногенеї, стрічкові черви, нематоди, скреблики). Потрапляючи в тіло риб гельмінти викликають захворювання – гельмінтози.

Генезис – походження, виникнення.

Генофондні колекції – генетично репрезентативні сукупності живих риб або інших гідробіонтів, кріоконсервованих або консервованих іншими засобами генетичних матеріалів.

Гербіцид – хімічна речовина, яка використовується для вибіркового або суцільного знищення рослин.

Гермафродитизм – наявність органів чоловічої і жіночої статі в одній і тій самій особині. У риб трапляються дуже рідко (морські окуні, морські карасі). Гетеротрофні організми – консументи, які не здатні самостійно синтезувати органічні речовини з неорганічних, тому використовують для живлення органічні речовини, що утворені іншими видами. Гетеротрофи є протилежністю автотрофам, які використовують неорганічні речовини, вуглекислоту або бікарбонат, як єдине джерело вуглецю. Всі тварини – гетеротрофи, також як і гриби та багато бактерій та архей. Деякі паразитичні рослини також є повністю або частково гетеротрофами, тоді як хижі рослини споживають м'ясо для отримання азоту, при тому будучи автотрофними. Гирло річки – місце, де певна річка впадає у водойму, іншу річку чи місце, де вода повністю розтікається по поверхні суші, витрачаючись на випаровування і просочування в ґрунт, або ж її повністю забирають на господарські потреби.

Гирлова ділянка річки – перехідна зона, вздовж якої гідрологічний режим річки поступово змінюється на режим водойми або моря.

Гібрид – організм, отриманий в результаті схрещування генетично різнорідних батьківських форм (видів, порід).

Гідатофіти – водяні рослини, повністю або напівзанурені у воду (ряска, елодея й інші).

Гідробіологія – комплексна біологічна наук, яка вивчає населення гідросфери, з'ясовує вплив факторів водного середовища на гідробіонтів, виявляє біологічні процеси, що відбуваються у водоймах внаслідок взаємодії біотичних і абіотичних компонентів. Досліджує структуру та функціонування водних екосистем, розподіл різних видів організмів у водоймах їх біологічні особливості – ріст, розвиток, живлення, обмін речовин тощо, вивчає гідробіонтів у процесах трансформації речовини та енергії в екосистемах.

Гідробіонти – водні організми, які поділяють на бентос (мешканці дна водойми), планктон (мешканці товщі води) та нектон (активно плаваючі мешканці поверхневої плівки води).

Гідробіос – сукупність організмів, які населяють водойми усієї земної кулі.

Гідрографічна мережа – сукупність водостоків і водойм у межах певної території.

Гідрокарбонати – кислі солі вугільної кислоти H_2CO_3 (містять аніон HCO_3). Наприклад, до гідрокарбонатів належить питна сода $NaHCO_3$.

Гідрологічний режим – сукупність змін стану певного водного об'єкту, що закономірно повторюються та притаманні йому на відміну від інших водних об'єктів.

Гідросфера – перервна водна оболонка Землі, яка сукупність океанів і морів (Світовий океан), континентальних (річки, озера, болота, льодовики тощо) та підземних вод. Загальний обсяг природних вод складає біля 1,39 млрд. $км^3$ масою 1,7 млрд. т (1/ 780 об'єму планети). Води покривають 71% поверхні планети (361 млн. $км^2$).

Гідротехнічні споруди рибогосподарської технологічної водойми (гідротехнічні споруди) – об'єкти нерухомого майна (земляні греблі, дамби, водозабірні споруди, повеневі водоскиди, донні водовипуски, скидні та рибозбірноосушувальні канали, рибовловлювачі, причали, водоскиди, перегороджувальні рибозахисні та інші споруди), що є інженерними спорудами, які призначені для управління водними ресурсами (підготовка, постачання, збереження, транспортування води та водовідведення), а також для запобігання шкідливої дії вод.

Гідрофіл – організм, пристосований до життя у водному середовищі.

Гідрофіти – вищі рослини, прикріплені до ґрунту і занурені у воду лише нижньою частиною (комиш, осока й інші).

Гідрохімія – наука про хімічний склад природних вод і закономірності його зміни під впливом природних (хімічних, фізичних і біологічних) та антропогенних чинників.

Гідрохор – рослини, діаспори яких (плоди, сімена, спори) розповсюджуються течією води або по воді на плаваючих предметах.

Гіполімніон – холодний, збіднений киснем шар води в озері або іншій водоймі, що знаходиться нижче зони швидкої зміни температури води.

Гіркуша – одна з місцевих назв гирчака.

Глибиномір – свинцева гирка або конус, у вершину якого вставлене кільце або інше пристосування для кріплення риболовного гачка, для визначення глибини на місці лову.

Глоткові зуби – нижньоглоткові зуби, розміщені на 5-й перетвореній зябровій дузі. Мають вигляд площадок, що вкриті дрібними зубчиками. На верхній стінці є твердий роговий утвір – жорночка, який разом з глотковими зубами бере участь у перетиранні корму. Характерні для коропових, є також у губа нових, риб-папуг та деяких камбал. Можуть бути одно-, дво- або трирядними.

Глуха оснастка (глухе оснащення) – снасть, що складається з вудилища без використання катушки. Жилка зазвичай коротша ніж вудлище. Вудилище має бути дуже м'яким, тому що тут саме воно має головну роль "глушіння ривків" риби.

Годівничка (кормушка) – пристосоване знаряддя для фідерної/пікерної ловлі (у вигляді невеликої ємності), яке призначене для прикорму і заманювання риби.

Головні іони – кількість переважаючих у природних водах іонів. До них належать хлоридні, сульфатні, гідрокарбонатні, карбонатні іони, іони кальцію, магнію, натрію, калію тощо.

Гомотермія – однакова температура і відповідно густина води по всій товщі води водойми (озера, водосховища) або водотоку (ріки).

Гра – дії, що здійснюються рибалкою в процесі проводки, направлені для придання рухам приманки реалістичності.

Градусо-дні – добуток величини середньодобової температури води на кількість днів з цією температурою. Абіотичний показник, який використовують в аквакультурі як фізичну характеристику рибогосподарської водойми.

Граничнодопустима концентрація (ГДК) – це така концентрація шкідливої речовини в об'єктах довкілля, яка при впливі на людину не викликає негативних змін в стані її здоров'я.

Граничнодопустимий скид (ГДС) – це норматив, що встановлює максимальну кількість шкідливих речовин у стічних водах, яка допустима для відведення в установленому режимі у водний об'єкт з метою забезпечення норм якості води у контрольованому пункті.

Гребля – гідротехнічна споруда, яка використовується під час створення водосховищ, ставів та інших штучних водойм.

Гречка земноводна – надводний макрофіт, який має наземну і водну форми з плаваючими листями. Часто утворює густі зарості на мілководдях ставів.

Грузило – рибальське пристосування, яке являє собою невеликий шматочок свинцю або бабіту (найбільш важких і легкоплавких металів чи сплавів). Виконує функції вирівнювання поплавця і занурення гачка з наживкою у водоймі на потрібну глибину, а також закидання приманки (принади) на необхідну відстань.

Ґрунт – біокосна речовина, що утворилася в результаті взаємодії живих організмів та косної речовини. Відрізняється від гірських поріж складом мінеральної маси, значним вмістом специфічних органічних речовин (гумусу) і має важливу відмінність – родючість.

Гумус – темнозабарвлена органічна речовина ґрунту, що утворюється внаслідок біохімічного розкладу рослинних і тваринних решок і яка накопичується в поверхневому ґрунтовому горизонті.

Даппінг – своєрідна техніка ловлі нахлистом (від англ. dap – підпливувати, погрузжати). Використовується довге вудилище та відносно короткий робочий відрізок шнура з підлісочку та повідком. Мушка приводнюється на поверхню води лише на мить, причому в м і с ці, де на думку рибалки, знаходиться потенційний трофей. Якщо негайне клювання відсутнє, мушка знову перезакладається.

Дафнія – рачок, плодючість якого складає 20-100 яєць. Досягає довжини 4-6 мм, ваги – 10 мг. Тривалість життя – до 3-х місяців. За цей час линяє 202-5 разів.

Даунріггер – пристосування для заглиблення штучних принад (звичайно воблерів), яке використовується для ловлі тролінгом та дозволяє точно задати глибину проводки принади. Представляє собою механізм, який нагадує лебідку з виносною стрілою, що кріпиться до транця або борта човна та за допомогою спеціального кріплення (кліпси) подає волосіні за допомогою тросу на задану глибину.

Дволітки – вік риби наприкінці другого вегетаційного періоду. На лусці є одне річне кільце, а за ним великий або маленький приріст другого року життя. Позначають значком 1⁺.

Дворічки – риби віком двох років. Назва віку риб після другої їх зими. На лусці є два річних кільця і майже завершений приріст другого року. Вік позначається цифрою 2.

Двостулкові молюски – пластинозаяберні молюски, які живуть у солонуватих та прісних водах. Об'єкти промислу та розведення, служать їжею для риб (устриці, мідії, гребінці й інші).

Девон – штучна принада, у якій обертова частина насаджена без посередньо на вісь і виконана у вигляді пропелера або гвинта.

Дегенерація – виродження, погіршення певних рис або властивостей організму.

Деградація ландшафту – результат незворотних змін, які повністю руйнують його структуру, що проявляється у втраті ландшафтом здатності виконувати ресурсо- і середовищевідтворюючі функції.

Декстрини – розчині у воді порошкообразні речовини, які отримуються з крохмалю і по своїй суті є клеєм рослинного походження. Використовуються при виготовленні технопланктону та його аналогів.

Дель – сітне полотно із товстої нитки, виготовлене машинним способом шляхом зав'язування вузлів або переплетення ниток.

Дельта річки – гирло річки з рукавами, протоками та мілинами, які формуються внаслідок інтенсивного відкладення наносів.

Делювій – скупчення дрібних часток продуктів вивітрювання гірських порід, змитих талими або дощовими водами і відкладених на низинних елементах рельєфу.

Детрит – дрібні органічні частинки (рештки розкладених водних тварин, рослин і грибів разом із наявними в них бактеріями), що осіли на дно водойми або зависли в товщі води в придонному шарі.

Детритофаги – риби, які живляться детритом разом із мікроорганізмами, що містяться в ньому. До типових детритофагів можна віднести кефалей, істотне значення має детрит для живлення білого і строкатого товстолобиків, багатьох бентофагів.

Джеркбейт – безлопатні воблери для ловлі риби в товщі води від англ. "jerk" – поштовх, ривок та "bait" – принада. Об'ємна пластикова або дерев'яна приманка яка приваблює – переважно при ривковій проводці. Як правило розмір джеркбейта починається з 9-10 см і з маси близько 30 гр. Більш легкі і маленькі принади хоч і належать до цього ж класу, але історично часто іменуються по іншому: **юкер, сабуокер, стікбейт**.

Джеркінг – метод спінінгового лову, східний за технікою з твічінгом. При застосуванні джеркінга використовуються крупні джеркбейти і воблери.

Джиг-головка – риболовне грузило визначеної форми з закріпленим на ньому гачком. Використовується при ловлі на штучні принади – твістери, віброхвости, стрімери, октопуси тощо.

Дибіонт – організм, який живе в різних середовищах (наприклад, водне і повітряне) або господарях, які мешкають у двох середовищах (для паразитів).

Діатомові водорості – відділ нижчих рослин. Мікроскопічні одноклітинні і колоніальні організми. Відіграють значну роль у живленні водних тварин.

Діоксини - велика група хлорованих вуглеводнів. Безбарвні кристали, нерозчинні у воді. Хімічно дуже інертні. Дуже стійки сполуки, з тривалим часом напіврозпаду. Оскільки розчиняються жирами, то мають здатність до біоаккумуляції, тобто до накопичення в організмі. Діоксини, які можна назвати "екологічним брудом", є побічними продуктами, які утворюються при синтезі деяких гербіцидів, при виробництві целюлози, при електролізних процесах отримання нікелю і магнію, литті сталі та міді, переплавці лому заліза, при виробництві алюмінію, а також у процесах нафтопереробки, при спалюванні хлоровмісних сполук, спалюванні автомобільного мастила та бензину, сміття тощо. Забруднюють навколишнє середовище.

Добрива – речовини, які вносяться в ґрунт або в водойми з метою прискорення росту та розвитку рослин і мікроорганізмів.

Доза граничнодопустима – максимальна кількість шкідливого агенту, проникнення якого в організм не завдає йому шкоди.

Дозвіл на право здійснення любительського і спортивного рибальства – документ, що видається за плату органами рибоохорони на право здійснення любительського і спортивного рибальства за умов спеціального використання водних живих ресурсів на спеціально визначених для цієї мети водоймах (їх ділянках).

Долина – негативно лінійно витягнута форма рельєфу, яка створилася в результаті розвиваючої дії текучої води. Початковими формами долини є яри та балки. Найбільш розповсюджені річні долини, які мають дно спільне з руслом річки, пойми.

Доместикація або одомашнення – процес зміни популяції тварин або рослин за допомогою селекції, в результаті якого вони стають пристосованими до утримання в специфічних умовах, в неволі та використання людиною.

Донка – рибальська снасть для пасивної риболовлі з дна. Складається з гачка (гачків) на повідках, вантажила і волосіні. Донку залишають на тривалий час, риба ловиться (підсікається) на неї у відсутності рибалки.

Донка ходова – аналогічна з звичайною донкою за конструкцією рибальська снасть, лов якою здійснюється за рахунок руху вантажила, вабленого струменем води.

Донний водовипуск – споруда, що призначена для регулювання рівня води, повного скиду води з водойми, а також для переміщення об'єктів аквакультури у рибо вловлювач.

Донний лов (донна ловля) – лов риби з дна. Снасть складається з основної жилки, повідців, гачків і грузила або годівниці. Щоб зробити снасть потрібно до основної жилки прикріпити на самий кінець грузило (годовницю), а перед ним – кілька повідців, на яких прив'язані гачки. Розрізняють звичайні донні, і фідерні снасті.

Домінанти – вид, кількість якого переважає в даному співтоваристві, як правило, порівняно з близькими формами, в усякому разі, що входять в один рівень екологічної піраміди.

Донні відклади – відклади, що утворюються за рахунок привнесених стоком води органічних і неорганічних речовин.

Донні організми – бентос, населення дна, бентичні організми.

Донні риби – бентичні риби, які живуть біля дна (камбала, бичкі, лин, карась, короп, тощо).

Доріжка – риболовна снасть для ловлі хижих риб на блешню або снасточку з рухомого човна, судна або іншого плавзасобу.

Дослідний лов – науково-дослідний, науково-промисловий, контрольний, дослідно-конструкторський лов, вилучення риби та інших водних живих ресурсів для подальшого відтворення та з'ясування біологічного і санітарно-епідеміологічного стану;

Дощ кислотний – атмосферні опади, з величиною рН менше за 5,6.

Дрейсена – невеликий двостулковий молюск, у дорослому стані прикріплений до субстрату. Молодь веде планктонний спосіб життя. Широко поширений у всіх внутрішніх водоймах України.

Дренованість підземних вод – природне або штучне перехоплення частини підземного (ґрунтового) стоку водними об'єктами.

Дроп-шот – тип риболовної оснастки, при якій приманка змонтована на основній волосіні вище грузила, розташованого на кінці волосіні. При ловлі щуки – на основній волосіні змонтований металевий поводок з приманкою та другим повідком, до якого прив'язується відрізок волосіні з грузилом на кінці.

Дрифтер – невеликий рибальський човен, що призначений для вилову риби дрифтерними сітками (заввишки від 3 до 15 м і довжиною до 4500 м, які вільно плавають після їх закидання). Дрифтер має розмір малих або середньотонажних човнів.

Е

Евгленові водорості – відділ (тип) нитчастих рослин. Рухливі одноклітинні, рідше колоніальні організми. Більшість евгленових водоростей забарвлена в зелений колір, деякі – безбарвні або (дуже рідко) червоні. Поширені у прісних водоймах.

Еврибат – водний організм, адаптований до проживання в широкому інтервалі глибин.

Евригалінні види – види пристосовані до існування в умовах значних змін солоності або хімічного складу води. До них належить багато мешканців морської літоралі, естуаріїв рік, солонуватих та дуже засоленних водойм, лиманів.

Евриоксибіонт – водний організм, здатний переносити значні коливання вмісту у воді розчиненого кисню навіть майже до повної його відсутності (наприклад, лин, карась, в'юн).

Евритермні організми – організми, здатні мешкати в умовах значних змін температури середовища.

Еврифаги – риби й інші водні тварини, які здатні харчуватися різноманітними кормами (наприклад, короп споживає рослинну та тваринну їжу).

Евтрофікація (евтрофування) – підвищення біологічної продуктивності водних об'єктів внаслідок зростання у воді концентрації біогенних елементів (азот, фосфор) та органічних сполук, що надходять у воду внаслідок антропогенної діяльності.

Екологічна ніша – місце виду в екосистемі, яке визначається його біотичним потенціалом і сукупністю факторів навколишнього середовища, до яких він пристосований.

Екологічний моніторинг – комплексна система спостереження, оцінки і прогнозування стану навколишнього середовища під впливом антропогенних факторів.

Екологічний ризик – це імовірність виникнення несприятливих екологічних ситуацій.

Екологічна валентність – ступінь пристосування гідробіонта до зміни умов середовища. Кількісно виражається діапазоном зміни середовища, в межах якого у виду не спостерігаються аномалії життєвих виділень.

Екологічна сумісність – здібність популяцій двох або декількох видів мешкати в межах однієї або дуже близьких екологічних ніш.

Екологічні фактори – це будь-яка умова навколишнього середовища, яка діє на організм протягом хоча б однієї із стадій його життя.

Економічний ефект – результативність економічної діяльності, реалізації економічних програм та заходів, що характеризується відношен-

ням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату.

Економічна оцінка водних ресурсів – це оцінка як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському (рибному) господарстві та як просторового базису в суспільному виробництві за встановленими нормативними показниками, що характеризують продуктивність природного ресурсу, ефективність його використання та дохідність з одиниці площі (об'єму).

Екосистема – сукупність живих істот і середовища їх існування, поєднані в систему взаємозумовлених біотичних і абіотичних явищ та процесів.

Екотип – сукупність особин певного виду організмів, пристосованих до умов існування із спадковими екологічно зумовленими ознаками.

Екотоп – місце мешкання біотичного угруповання, що становить собою комбінацію екологічних факторів та їх режимів у межах певної однорідної ділянки зовнішнього середовища.

Експертна грошова оцінка водного об'єкту – результат визначення вартості об'єкту водного фонду та пов'язаних з нею прав оцінювачем (експертом з питань оцінки земельних ресурсів) із застосуванням сукупності підходів, методів і оціночних процедур у відповідності до чинного законодавства, що забезпечують збір та аналіз даних, проведення розрахунків і оформлення результатів у вигляді звіту.

Екстенсивна форма ведення господарства (аквакультури) – система ведення рибного господарства, заснована на використанні рибою лише природної кормової бази (ресурсів) водойми без застосування засобів інтенсифікації.

Екстрактор – пристосування для витягування гачка з пащі хижої риби.

Елодея – м'який підводний макрофіт, розповсюджений у внутрішніх прісних водоймах. Утворює щільні зарості на дні продуктивних водойм з прозорою водою, є хорошим нерестовим субстратом.

Ембріон – зародок тварин.

Ендемізм – пристосованість рослин або тварин окремих видів, родів, родин і інших систематичних категорій до певного, відносно обмеженого регіону.

Епібентос – організми, які населяють поверхню дна водойми (наприклад, багато видів водоростей).

Епінейстон – верхня (повітряна) частина нейстонного комплексу організмів. До них відносяться, наприклад, клопи-водомірки.

Епіфауна – прикріплені або малорухливі водні донні безхребетні, які мешкають на дні водойми.

Ерозія – руйнування ґрунту, гірських порід водними потоками і вітром з порушенням їх цілісності і зміною фізико-хімічних властивостей. Природний геологічний процес.

Естуарій – воронкоподібні гирла рік, які затоплюються водою і розширюються впадінні в моря і океани. Характеризуються змішуванням прісних і солоних вод. Естуарії розглядаються як перехідні зони між морськими та прісноводними місцями існування. Утворюється коли море затоплює гирло річки, а припливи та відпливи виносять осадові породи в море

і не дають естуарію заповнитися та перетворитися на дельту. Це відбувається, коли прилегла до естуарію частина моря має велику глибину.

Етіологія – наука про причини виникнення хвороби.

Етологія – наука, що вивчає біологічні основи поведінки і реакції організмів в існуючому середовищі.

Ехолот – електронний пристрій, який служить для аналізу підводної обстановки (глибини водойми, рельєфу дна і складу ґрунтів, швидкості, температури води), в тому числі виявлення риби.

Ємність біологічного кругообігу – максимальна кількість хімічних елементів, що знаходяться одночасно у складі живої речовини або задіяних у кругообігу біологічних речовин у даній екосистемі.

Ємність середовища – 1) число особин або угруповань, потреби яких можуть бути задоволені ресурсами даного середовища без помітних збитків для подальшого його благополуччя; 2) здатність природного середовища включати в себе різноманітні забруднювальні речовини, зберігаючи свою стійкість.

Єрик – невелика, як правило, мілка протока, яка з'єднує дві більш крупних водойми.

Жаби – представники безхвостих амфібій. У ставових рибних господарствах личинкові форми (пуголовки) є конкурентами в харчуванні молоді риб.

Жабовник – заросла водною рослинністю ділянка водоймища.

Жак або ятір – знаряддя для лову риби, становить собою сітний мішок циліндричної форми (із делі розміром вічка не менше 30 мм), натягнутий на кілька обручів. Діаметр обручів від вхідного отвору ятера до ктиря поступово зменшується.

Жерлиця – живцева риболовна снасть для ловлі хижих риб таких, як – щука, судак, окунь, сом, минь, головень та інш. Розрізняють літні та зимові жерлиці. До плавучої різновидності літньої жерлиці можна віднести риболовний "кружок".

Жива речовина – сукупність організмів усієї біосфери або будь-якої частини, які виражаються у одиницях маси, енергії та інформації.

Живець – відносно маленька жива рибка, яка використовується для приманки. Зазвичай живець наживляється на донку, жерлицю, перемет або кружок.

Живородіння – спосіб розмноження деяких видів риб, за якого ембріон розвивається в материнському організмі, живиться безпосередньо від нього через плаценту і народжується у вигляді розвиненої личинки, вільної від яйцевої оболонки.

Жилі риби – види риб, які населяють однотипне середовище існування, не покидаючи його для нересту, нагулу або зимівлі.

Життєва форма – зовнішній вид рослин і тварин, який відображає їх пристосування до умов навколишнього середовища.

Жор – інтенсивне, як правило, післянерестове живлення риб.

Жуки – організми з повним перетворенням. Довжина імагінальних форм від 2 до 50 мм. Стадія личинки триває не менше 2 років. За живленням поділяються на жуків із тваринним і змішаним харчуванням. І жуки, і їх личинки завдають значної шкоди малькам риб, виїдають гіллястовусих ракоподібних, лялечок комах, ікру риб.

3

Забереги – смуги льоду, що примерзли до берегів водних об'єктів, коли основна частина водного простору не замерзла

Заболочення водойми – процес перетворення водойми у болото, в якому беруть участь не тільки вода, а й земноводна і наземна флора.

Забруднення – це внесення в навколишнє середовище або виникнення в ньому нових, зазвичай не характерних для нього фізичних, хімічних, біологічних агентів або відхилення природного середнього рівня їх концентрації, що призводить до негативних наслідків. Розрізняють природне забруднення, яке виникає внаслідок потужних природних процесів (виверження вулканів, лісові пожежі, вивітрювання тощо) без будь-якого впливу людини, і антропогенне, яке є результатом діяльності людини й інколи за масштабами впливу переважає природні.

Забруднювач – кожний (природний і антропогенний) фізичний агент, хімічна речовина і біологічний вид (головним чином мікроорганізми), який потрапляє в середовище життя в кількості, що перевищує граничні величини природних коливань на даний час.

Заводь або затон, сага – ділянка русла річки у вигляді затоки, що знаходиться за мисом або крутим поворотом і відрізняється повільною або зворотною, по відношенню до загальної, течією.

Заказник – територія або акваторія, у межах якої певний строк перебувають під охороною окремі елементи природного комплексу. В рибогосподарському Заказнику здійснюються заходи, спрямовані на збереження, охорону і відтворення рибних запасів. Природні Заказники створюються за постановою Кабінету Міністрів, рішенням місцевих Рад; режим їх в залежності від рівня встановлюється урядом країни, органами охорони навколишнього природного середовища, місцевими Радами.

Закон десяти відсотків – закономірність, згідно якої при переході з одного трофічного рівня екологічної піраміди на другий споживається в середньому 10-20 % енергії біомаси. У збалансованих екосистемах закон 10%, як правило, не веде до згубних наслідків.

Закон мінімуму або парадокс солонуватих вод – закон, згідно з яким мінімум морських і прісноводних видів водних тварин спостерігається в солонуватій (близький до прісної води) зоні водойми (при солоності 5-8 ‰).

Законодавство природоохоронне – сукупність нормативних актів, що встановлюють порядок охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, охорони природи

з метою забезпечення середовища мешкання людини в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Закраїни – смуги чистої води вздовж берегів, утворювані перед скресанням внаслідок танення льоду та підвищення рівня води.

Закриті умови аквакультури – умови, за яких розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури здійснюється у водному середовищі, відокремленому від водного об'єкта (його частини) бар'єрами, що запобігають вільному виходу об'єктів аквакультури. Застосування установок замкнутого водопостачання належить до закритих умов аквакультури.

Закрут - вигин русла річки (дивиться – меандра).

Залом – промислова назва деяких великих груп оселедців.

Замет – процес облову риби тягловими знаряддями лову.

Замор – масова загибель риби та водних організмів від нестачі розчиненого у воді кисню або появи у воді отруйних речовин.

Замулення водойми – процес інтенсивного осідання зависей. Боротьба з замуленням ведеться шляхом застосування землерийної техніки, створення фільтрів і відстійників, посадки дерев і чагарників у прибережній зоні, збереження ландшафту водозбору.

Заплава – складена наносами частина річкової долини, що затоплюється під час повені або під час паводків.

Заплавні землі – прибережна територія, що може бути затоплена чи підтоплена під час повені (паводка).

Заповідник – певна ділянка (територія, акваторія), що охороняється законом і повністю виключена з господарської діяльності людини з метою збереження в незмінному стані природних комплексів (еталони природи), охорони рідкісних і зникаючих рослин та тварин.

Засекатель – пристосування для автоматичного підсікання риби.

Засоби інтенсифікації – технологічні процеси, що включають штучну годівлю об'єктів аквакультури, спеціальну підготовку рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), рибогосподарських технологічних водойм з удобренням їх органічними і мінеральними речовинами з періодичним спуском води для рибогосподарських потреб, та інші контрольовані технологічні процеси, які застосовуються окремо (вибірково) або комплексно.

Затока – частина акваторії водойми, що заглибилася у сушу.

Затон - довга непроточна затока річки, а також річкова акваторія для відстою та ремонту суден, захищена від течії і льодоходу.

Зачіп - ситуація, при якій риболовна приманка чіпляється за перешкоду (камені, корчі, сітки, комиші, інші водні рослини тощо).

Звал - схил підводної ями, пагорба або брівки.

Згінно-нагінні явища – переміщення під впливом вітру водних мас з однієї частини водного об'єкта в іншу.

Зевник – пристосування з товстого сталевого дроту, що дозволяє широко розкрити пащу риби та утримати її в такому стані.

Зелені водорості – відділ нижчих рослин. Одно- та багатоклітинні та колоніальні організми. Серед зелених водоростей зустрічаються водорості з так званою неклітинною будовою, тіло яких досягає великих роз-

мірів, проте не розділене на окремі клітини. Забарвлення здебільшого зелене.

Зимівля (сплячка) – ланка життєвого циклу риб, що характеризується зниженням активності, повним припиненням або різким зниженням споживання корму, інтенсивності обміну речовин і підтриманням його за рахунок накопичених в організмі енергетичних ресурсів (“голодний обмін”). Своєрідна діпауза у риб як пристосування, що дає змогу популяції пережити несприятливий період року (несприятливий кисневий режим, нестачу поживи, низькі температури води, засуху тощо).

Зимостійкість риби – здатність риби витримувати несприятливі умови зими.

Зимувальна яма - місце масового скупчення риб у заглибленнях дна річок і озер в зимовий період. Зазвичай на ямах зосереджуються риби одного виду, що забезпечує найкращі умови зимівлі. У проточних водоймах зимувальні ями знаходяться у найбільш глибоких місцях з уповільненою течією. В озерах і водосховищах вони розташовуються в зоні впадання річок, у місцях виходу підводних джерел.

Знаряддя любительського рибальства – відповідно до встановленої класифікації до знарядь любительського рибальства відносяться: вудки (літні і зимові) всіх найменувань, донки всіх конструкцій, жерлиці (літнього та зимового варіантів виготовлення), капкани, спінінг, доріжка, “кораблик”, “змій”, “катюша” з мушками або блешнями, сачок для лову дрібного частика. Параметри любительських знарядь лову, насадок, наживок або принад до них, а також кількісна норма для кожної водойми регламентується режимом рибальства, який затверджується відповідними регіональними органами рибоохорони.

Зовнішнє середовище – сили, об’єкти і явища абіотичного, біотичного, а також антропогенного середовища, які знаходяться поза об’єктом або суб’єктом, що розглядаються і не обов’язково з ним контактують безпосередньо.

Золотисті водорості – відділ (тип) нижчих рослин. Одноклітинні, колоніальні, рідше багатоклітинні, переважно прісноводні організми завдовжки до 2 см, вільно плаваючі та прикріплені. Хлоропласти золотисто-жовтого або бурого кольору, що обумовлено присутністю, крім хлорофілу, жовтих пігментів.

Зона профундальна – глибинна частина озер, водосховищ і великих ставів, куди не проникає світло.

Зона санітарної охорони – територія і акваторія, де запроваджується особливий санітарно-епідеміологічний режим з метою запобігання погіршення якості джерел централізованого господарсько-питного водопостачання, а також з метою забезпечення охорони водопровідних споруд.

Зони аквакультури (рибництва) – території України, межі яких умовно встановлено за кліматичними характеристиками для здійснення аквакультури (рибництва) – за кількістю днів протягом року, середня температура повітря в які перевищує 15⁰С.

Зони рибництва – умовно поділені території за кількістю днів у календарному році, температура яких перевищує 15⁰С. На Україні виділені чотири зони: Полісся – 91-105 днів (Волинська, Житомирська, Львівська,

Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська області та північна частина Київської області); Лісостеп та Прикарпаття – 106-120 днів (Вінницька, Полтавська, Харківська, Черкаська Закарпатська, Івано-Франківська області та південна частина Київської області); Північний степ – 121-135 днів (Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, Луганська області та північна частина Запорізької області); Південний степ – 136-150 днів (Автономна Республіка Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області та південна частина Запорізької області). Ці зони відповідають III-IV зонам, які існували у колишньому СРСР. На кожну з чотирьох зон розроблені рибоводно-біологічні нормативи, прийняті при проектуванні й експлуатації ставових рибних господарств.

Зоогеографічна область – регіон Землі, який виділяється особливостями фауністичного складу.

Зообентос – сукупність донних тварин, що живуть на ґрунті і в ґрунті морських та континентальних водойм. У складі зообентосу розрізняють тварин, які живуть у товщі ґрунту – ін фауна, пересуваються по поверхні ґрунту – онфауна, прикріплюються до субстрату – епіфауна і плавають поблизу дна та періодично опускаються на нього – нектобентос.

Зоопланктон – сукупність тварин, що населяють товщу морських і континентальних водойм, пасивно переносяться течіями, не здатні активно протистояти їм.

Зооценоз – сукупність тварин, що входять до складу біоценозу.

Зостера – м'який підводний макроліт солонуватоводних водойм на узбережжі Чорного моря.

Зусилля (навантаження) любительського рибальства – загальний показник любительського лову з використанням знарядь якого-небудь виду на риболовній ділянці на протязі визначеного проміжку часу, яка правило, показник розраховується на одиницю площі обловленої ділянки.

Зябра – органи дихання (газообміну) риб; розміщені в ділянці голови риб, мають найрізноманітніші форми, залежно від способу життя, будови голови, рухливості риб.

Зяброні – представники зябронігих ракоподібних – корм при підросуванні личинок та молоді риб.

Ізооксігена – лінія з однаковою концентрацією розчиненого у воді кисню.

Інбридинг або **інцухт** – парування споріднених особин риб у межах популяції. Викликає депресію і зниження життєздатності потомства, призводить до появи різних спадкових аномалій.

Інвазія – міграція популяцій в межах ареалу або поява в будь-якій місцевості істот, що не характерні для неї.

Інвазія – зараження риб паразитичними організмами тваринного походження.

Інгібітори – речовини, які сповільнюють хімічні та біохімічні реакції.

Індустріальна аквакультура – діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури з використанням рибницьких і плавучих садків, рибницьких басейнів, інших технологічних пристроїв, в тому числі із застосуванням установок замкнутого водопо-стачання.

Інкубація – процес ембріонального розвитку риб, що відбувається в штучних (контрольованих) або природних умовах. Частіше під терміном "інкубація" розуміють штучне відтворення риб у заводських умовах.

Інспекція рибоохорони – спеціалізований орган регіонального контролю, охорони та нагляду за раціональним використанням та відтворенням рибних запасів.

Інтенсивна форма аквакультури – організаційно-технологічна форма рибогосподарської діяльності у сфері аквакультури, за якої вирощування об'єктів аквакультури здійснюється з ущільнених посадок з інтенсивною штучною годівлею комбікормами, збалансованими за складом відповідно до біологічних потреб конкретних гідробіонтів, та іншими кормами з високою поживністю.

Інтоксикація – отруєння організму отруйними речовинами, що надходять зовні (екзогенна інтоксикація) або утворюються у самому організмі (ендогенна інтоксикація).

Інтродукція – навмисне або випадкове розселення особин якогось виду істот за межі їхнього природного ареалу та адаптація їх до нових умов існування.

Інтродуцент – новий для даного регіону вид, відносно недавно, цілеспрямовано або випадково, штучно переміщений за межі свого природного ареалу.

Інфауна – гідробіонти зообентосу, які ховаються у ґрунт.

Інфільтрація – процес проникнення в тканини організму біологічних рідин (кров, лімфа тощо).

Інфрачервоне випромінювання – оптичне випромінювання з довжиною хвилі більшою, ніж у видимого випромінювання, що відповідає довжині хвилі, більшій від приблизно 750 нм.

Інфузорії – одноклітинні тварини, доступні для личинок риб, використовуються для масового культивування.

Іригація – штучне зрошення полів та інших агроценозів.

Іхтіологія – наука про риб, один з розділів зоології хребетних. Наука, об'єктом досліджень якої є риби і круглороті (миксини та міноги). Досліджує систематику й еволюцію, морфологію, анатомію, ембріологію риб, видовий, віковий склад і чисельність їх популяцій відкритих водойм різних природно-кліматичних зон, етологію, вплив біотичних та абіотичних факторів на організм і популяцію риб.

Іхтіофауна – сукупність риб певної водойми, басейну, зоогеографічної області, тощо. Також під цим терміном розуміють сукупність риб, які жили на планеті у певний період її історії.

Іхтіопатологія – наука, що вивчає хвороби риб, причина та закономірності їх виникнення і розвитку, профілактику та терапію.

Іхтіопланктон – сукупність личинок риб, які населяють товщу води і пасивно переносяться течією.

Іхтіоценоз – угруповання риб, пов'язаних на даний момент харчовими та іншими екологічними зв'язками і займає певну ділянку будь-якої водойми (річки, озера тощо), що відрізняється від іншої складом іхтіофауни.

К

Кадастр – систематизований звід даних, що кількісно та якісно характеризує певний вид природних ресурсів або явищ, у деяких випадках з їх економічною чи соціально-економічною характеристикою й оцінкою змін під впливом діяльності людини, з рекомендаціями по раціональному використанню ресурсів та необхідних заходів їх охорони. Складається офіційною державною установою періодично або шляхом безперервних спостережень за відповідним об'єктом.

Казара – різновид личинки бабки.

Календар природи – розповсюджена форма фенологічних довідників про сезонну динаміку, індикаційні явища і фенодатах їх настання у світі природи (на рівні конкретної місцевості, району, області тощо).

Кан - ємність для транспортування та зберігання живців.

Каналізація річок – штучне вирівнювання річок з приданням їх руслам каналовидної форми. Проводиться, як правило, для поліпшення умов судноплавства або меліорації земель.

Канібалізм – поїдання особин свого виду, внутрішньовидове хижацтво. Спостерігається в більшості хижих риб переважно за несприятливих умов середовища, переущільненні популяції і нестачі корму. Виявлено в деяких мирних твариноїдних риб.

Канцерогени – фізичні, хімічні, біологічні речовини або агенти, які сприяють розвитку злоякісних новоутворень або їх виникненню.

Капіталізація – визначення вартості об'єкта оцінки (об'єкта водного фонду) на підставі чистого операційного або рентного доходу від його використання.

Карабін – риболовний пристрій, який служить для швидкого з'єднання різних частин рибальської снасті та оберігання волосіні, повідців від закручування.

Карантинні рибогосподарські ізолятори – рибогосподарські технологічні водойми, рибницькі басейни, установки замкнутого водопостачання тощо, в яких утримуються об'єкти аквакультури у стані ізоляції без прямого або опосередкованого контакту з іншими групами гідробіонтів з метою спостереження за проявами або відсутністю клінічних ознак інфекційних захворювань і, в разі необхідності, діагностичного тестування або лікування.

Карбонат – хімічна сполука - солі вугільної кислоти. Найпоширеніші з них: карбонат кальцію CaCO_3 , карбонат натрію або кальцинована сода Na_2CO_3 , карбонат калію або поташ K_2CO_3 .

Каремат – туристський ковбик килимчик, який використовується для теплоізоляції між тілом лежачої людини та ґрунтом, а також для підвищення комфорту відпочинку та запобігання спального мішка від пошкоджень та вологи.

Кастінг – вид риболовного спорту по метанню на дальність і влучність риболовних вантажів і штучних мушок.

Катадромні види риб – види риб, які здійснюють нагул у прісних водах, після чого мігрують до морських вод для нересту.

Катаробіонт – організм, що живе у незабруднених холодних прісних водах з великою кількістю розчиненого у воді кисню (форель, харіус). Хороші біоіндикатори якості води.

Катаробні водойми – чисті незабруднені водойми. Водойма, вода якої насичена розчиненим у ній киснем вище норми (перенасичена), а вільної вуглекислоти й сірководню у ній немає.

Квівертіп – від англ. quiver-tip – тремтяча вершинка, категорія вудилищ, в яких як сигналізатор клювання використовується чутлива вершинка. Представники цієї категорії – пікери і фідери.

Квок – метод приваблювання сомів до наживки звуками, що нагадують квакання жаби, за допомогою однойменного спеціального пристосування у вигляді зігнутої ручки з плоским круглим наконечником.

Кембрік – тонка пустотіла хлорвінілова трубочка або ізоляція різних кольорів, яка служить для обладнання мормишек, блешень інших штучних принад та сторожків.

Кивок - чутлива коливаюча пластинка, яка показує клювання риби.

Кисневий баланс – співвідношення між кількістю кисню, що виділяють рослини при фотосинтезі та частково той, що звільняється у ході спонтанних хімічних реакцій у земній корі, і кількістю кисню, що вживається живими організмами при диханні, а також тим, що йде на процеси гниття, окислення органічних і неорганічних речовин, і який використовується у промисловості тощо.

Киснева дихотомія водойми – різка відмінність між поверхневими і глибинними шарами водойми за вмістом кисню.

Кисневий поріг у риб – межа вмісту розчиненого у воді кисню, нижче за показник якої риба гине від задухи.

Кіль – плавець, розташований на череві риби у вигляді гребня. Позначається буквою "А".

Клімат - багаторічний режим погоди, який сформувався в даних умовах (для даної географічної зони).

Кліматичні фактори – основні елементи клімату: сонячна радіація (світло, тепло), атмосферні опади і тиск, вологість повітря і ґрунту, циркуляція повітря і ґрунту, гідростатичний тиск.

Кліматом – поєднання фізичних характеристик повітряного або водного середовища, що здійснюється відносно до організмів або угруповань, що його населяють.

Клубнеочерет – жорсткий надводний макрофіт, що створює зарості, головним чином, у мілководних водоймах (невеликі стави, рисові чеки тощо), іригаційних системах.

Коефіцієнт рентабельності чистого прибутку (Net profit margin) показує частку чистого прибутку в обсязі продажів. Розраховується за формулою: $NPM = \frac{\text{Прибуток після податків}}{\text{Чиста виручка}}$. Для розрахунку використовуються підсумкові значення даних звіту про фінансові результати за певний період.

Коловертки – дрібні безхребетні, близькі до нижчих червів, довжиною від 2 мм до 40 мм. Ведуть переважно планктонний спосіб життя. Зустрічаються також бентосні та паразитичні форми.

Комбікорм – складна однорідна суміш очищених та подрібнених до необхідних розмірів кормових компонентів і мікродобавок, що забезпечують повноцінне харчування тварин (риб).

Комель - рукоятка риболовного вудилища.

Комиш – рід рослин родини осокових. Багаторічні трав'янисті рослини. Мають тригранне стебло заввишки 40-100 см. Листки широко лінійні, жорсткі, плоскі. Квітки двостатеві, дрібні, зібрані у колоски – у велике зонтикоподібне нещільне суцвіття. Плід – тригранний дрібний зелений горішок. В Україні зустрічається два види. Найпоширеніший – комиш лісовий.

Компоненти екосистеми – складові частини екосистеми (біогеоценозу), що обумовлюють її функціонування.

Коники справжні – родина прямокрилих комах. До неї відносять понад 6400 видів комах. Поширені на всіх континентах, крім Антарктиди. Є як рослиноїдні, так і хижі форми. Завдовжки до 10 см. Забарвлення переважно зеленувате. Більшість коників харчуються рослинною їжею, деякі мають змішане харчування, зустрічаються і хижаки.

Консументи – це гетеротрофні організми, що одержують енергію за рахунок споживання готової органічної речовини. У трофічному ланцюзі консументи 1-го порядку (рослиноїдні тварини), консументи 2-го та 3-го порядків (хижаки). Континентальні водойми – внутрішні водойми природного і штучного походження, представлені морями (зазвичай слабосолоні, солонуваті), озерами, ріками, водосховищами, ставками, які безпосередньо не зв'язані з океаном.

Континентальний шельф – океанічне (морське) мілководдя, обмежене з одного боку береговою лінією з іншого – помітним вигином материкового схилу.

Контрольний лов - вилучення риби та інших водних живих ресурсів для контролю кількісного або якісного складу популяції з метою регулювання їх промислу, з'ясування ветеринарно-санітарного, іхтіопатологічного (епідеміологічного) стану тощо;

Корисні види – види тварин і рослин, які для людини і природи даного регіону з господарської, екологічної, природоохоронної і інших точок зору мають позитивне значення.

Користувачі водних живих ресурсів – підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які використовують водні живі ресурси.

Кормачки – невеликі риболовні перемети на 20-25 гачків.

Кормова база водойми – кількість кормових організмів і продуктів їх розпаду (детриту), яка була в певний проміжок часу і може використовуватись видовим і віковим складом іхтіофауни. Частина кормових ресурсів, яку іхтіофауна використовує безпосередньо як поживу.

Кормова потужність водойми – кількість природних кормів у водоймі, за рахунок яких риба харчується, росте, дає приріст.

Кормова цінність або поживність – загальна оцінка окремих компонентів і комбікормів за всіма показниками поживності.

Кормове місце – підготовлений, потрібних розмірів майданчик на дні водойми, куди висипають штучні корми (прикорм) для годівлі або принаджування риби.

Кормові ресурси – сукупність рослинних та тваринних організмів автохтонного і алохтонного походження і продуктів їх розпаду, які знаходяться у водоймі.

Короїд або заболонник плодовий – личинка жука-короїда родини короїдів. Маленький, чорний, блискучий жук, 3,5-4 мм завдовжки. Личинки білі, безногі, з маленькою головою і міцними бурими щелепами. Довжина дорослої личинки 4,5 мм, товщина – 1,5-2 мм.

Косяк – угруповання риб одного виду, близьких за віком і біологічним станом, що об'єднуються на більш або менш тривалий період. Термін аналогічний терміну "згряя".

Котел - те ж, що і "Бій" - масове полювання хижої риби.

Краби – інфраряд десятиногих ракоподібних (Brachyura), у переважній більшості яких задня частина тіла ("хвіст") дуже вкорочена, через що вони отримали грецьку назву (від грецького: brachy – короткий, ura – хвіст), це тварини, в яких черевце повністю сховане під головогрудьми. Зазвичай краби мають дуже товстий зовнішній скелет та пару клешень. Розповсюджені в усіх морях та океанах, а також існує багато прісноводних та сухопутних крабів, особливо в тропіках. Розміри крабів змінюються у великих межах: так краб-горіх сягає лише кількох міліметрів завширшки, тоді як розмах кінцівок японського краба-павука може становити чотири метри.

Креветки – водні членистоногі з десятиногих ракоподібних (Caridea), багато яких є об'єктом промислу й аквакультури. Налічують 250 родів та біля 2 тисяч видів. Розповсюджені у всіх морях та океанах, зустрічаються у деяких прісних водоймах, найбільше видове різноманіття спостерігається у тропічних морях. В Україні зустрічаються у Чорному та Азовському морях та прилеглих солоноводних лиманах.

Кренк - вид воблерів (твердих приманок), які при проводці "перевалюються" з боку на бік.

Кружок – плавуча снасть у вигляді диска з поглибленнями на ребрі для намотування жилки. Використовується для ловлі хижаків на живця в стоячій воді або річках з повільною течією.

Ктеноїдна луска – різновид луска справжніх кісткових риб (окуне-подібних, деяких тріскоподібних та інших), яка має гребінчасту (зубчасту) поверхню для покращення гідродинамічних властивостей риб. Задій край луски має гребінь із зубців або шипиків (ктеній).

Кубушка – макрофіт із плаваючими листками, зустрічається у замулених, закислених водоймах.

Кукан – рибальське пристосування для збереження спійманої риби живою у воді. Найбільш розповсюджена конструкція кукана фабричного виробництва – довга мотузка або трос з кількома карабінами з металу або пластику.

Кухлі – плавуча снасть у вигляді диска з поглибленнями на ребрі для намотування волосіні, використовується для лову на живця у водоймах зі стоячою водою або поволі поточних річках.

Л

Лагуна – 1) мілководна природна водойма, переважно з солоною або солонуватою водою, звичайно з високою біологічною продуктивністю, відділена від моря смугою наносної суші (баром) або з'єднана з ним вузькою протокою (протоками); 2) внутрішня водойма кільцевидного коралового острова (атола).

Ландшафт – відносно однорідна географічна ділянка, з природними межами: відрізняється від інших ділянок своєю структурою, характером взаємозв'язків і взаємодій між природними компонентами.

Ланцюг живлення (трофічний ланцюг) – послідовність чергування груп організмів, кожна з яких є їжею для наступної ланки.

Латаття – макроліт з плаваючими листками, зустрічається у заболочених прісноводних внутрішніх водоймах зі стоячою водою і сильно замуленим дном. Є біологічним індикатором закислених рибоводних ставів.

Ліміт вилову – дозволена величина спеціального використання (вилову, добування, збирання) конкретного виду водних живих ресурсів з природного та штучно створених рибогосподарських водних об'єктів.

Ліміт спеціального використання водних живих ресурсів – дозволений обсяг вилучення (вилову, добування, збирання тощо) водного живого ресурсу з природного середовища.

Ліміти водокористування – гранично допустимі об'єми вилучення водних ресурсів або скидання стічних вод нормативної якості, які встановлюються водокористувачу на визначений термін у відповідності з Водним Кодексом України.

Лімітуючий (обмежуючий) фактор – це екологічний фактор, який при певному наборі умов навколишнього середовища обмежує будь-які прояви життєдіяльності організмів через нестачу або їх надлишок у порівнянні з потребою.

Лімnobіонти – організми, які живуть в озерах.

Лімnofіли – риби та деякі інші тварини, що живуть у стоячих водоймах, переважно в озерах, ставках і болотах з відкритою водою.

Літораль – припливно-відпливна зона моря, яка періодично заливається водою (один-два рази за добу). Заселена зазвичай ефрібіонтними водними організмами.

Літоральна зона – зона водної поверхні водойми, де світло проникає до дна.

Літофіли – риби, які розмножуються на кам'янистому ґрунті, зазвичай у річках на течії або в прибережних ділянках озер і морів. До цієї

групи риб належать осетрові, лососеві, головень, жерех, підуст, вусач, рибець.

Ліцензія – (лат. Licentia – дозвіл) у загальному значенні – це документ, що демонструє певний дозвіл. Документ державного зразка, що засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в цьому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за виконання ліцензійних умов.

Ліцензійні умови - установлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при провадженні видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Лиман – затоплені морем ділянки річкової долини або балки.

Листоногі раки (естерія, щитень) – мешканці тимчасово пересихаючих водойм. У нерестових, малькових і вирощувальних ставах листоногі раки використовують поверхневий шар мулу як джерело їжі, змучують воду. Деякі з них нападають на личинок риб.

Личинка – молодь риб з моменту переходу на зовнішнє (екзогенне) живлення і до досягнення стадії малька. Характеризується рядом морфологічних особливостей, наявністю провізорних органів, які не властиві дорослим риbam і забезпечують нормальне функціонування організму на личинкових етапах розвитку.

Лоція – карта розподілу глибин водойми.

Лужність води – показник, що залежить від концентрації легких кислот, головним чином вугільної, зв'язаних із лужними та лужно-земельними металами. Лужність звичайної природної води зумовлюється, головним чином, концентрацією гідрокарбонатних і карбонатних іонів. Їх вміст у водоймах України коливається від 1 до 500 мг/дм³.

Лунка - невеликий круглий отвір в льоді.

Луска – жорсткі метамерні пластинки шкірного скелету риб, які виконують захисну функцію. У риб виділяють чотири основних типи луски, які розрізняються між собою як за формою, так і за матеріалом, з якого вони побудовані: плакоїдна, космоїдна, ганоїдна і кісткова, яка поєднує циклоїдну і ктеноїдну.

Льодовий режим – сукупність закономірно повторюваних процесів виникнення, розвитку та руйнування льодяних утворень на водних об'єктах.

Льодоруб (плішня, бур) – прилад для свердлення лунок під час зимовій рибалки. На сьогодні найбільш розповсюджені шнекові льодоруби. Існують ручні, мото- та електрольодоруби.

Льодостав – фаза льодового режиму водного об'єкту, для якої характерним є наявність сполушного льодяного покриву.

Льодохід – переміщення крижин і льодяних полів на річках та водосховищах під впливом течії.

Льодяні поля – окремі крижини розміром понад 100 м за найбільшим вимірюванням.

Любительське рибальство – лов (добування) водних живих ресурсів для особистих потреб спортивними снастями (знаряддями лову), передбаченими правилами любительського і спортивного рибальства, вид активного відпочинку, що практикується, як спорт або хобі.

M

Макрокомпоненти природних вод – основні іони підземних вод, які в сумі складають більшу частину (за О.А.Алекініним – 99,9%) усіх розчинених речовин, а саме аніони Cl^- , SO_4^{2-} , HCO_3^- , CO_3^{2-} і катіони Na^+ , Mg^{2+} , Ca^{2+} .

Макроорганізми – організми, величина яких умовно прийнята більше 0,5 мм (для тварин – 10 мм).

Макропланктон – планктонні гідробіоти, розмір яких досягає декількох десятків сантиметрів.

Макрофіти – крупні вищі і нижчі рослини, що утворюють ряд екологічних угруповань: 1) макрофіти з плаваючими листями (латаття, рдест плаваючий, сальвінія, ряска, водяний горіх та інші); 2) надводні макрофіти (осока, очерет, лепеха, тощо); 3) підводні макрофіти (рдест, елодея, роголистник, уруть тощо). Макрофіти визначають газовий режим у рибогосподарських водних об'єктах (за рахунок фотосинтезу).

Макрофлора – угруповання вищих рослин у певному біоценозі, в тому числі мохоподібні, харові водорості, папоротникоподібні.

Макуха – тверді залишки насіння соняшнику, що утворилися в процесі виробництва соняшnikової олії. Буває парений і смажений. Перший, через слабкий запах для рибалки не придатний. Частіше за всього використовується як підгодівля.

Маломірне судно – це самохідні судна з головним двигуном потужністю менш як 75 к.с. (55 кВт) і несамохідні судна та парусні судна валовою місткістю менш як 80 реєстрових тонн (одиниць). А також моторні судна незалежно від потужності двигунів, але валовою місткістю не більш як 10 реєстрових тонн (або одиниць) та несамохідні судна (гребні човни вантажопідйомністю 100 і більше кілограмів, байдарки – 150 і більше кілограмів та надувні судна – 225 і більше кілограмів), що належать юридичним або фізичним особам.

Маломірні плавзасоби – відповідно до чинного законодавства України маломірних плавзасобів віднесена група катерів та човнів довжиною менше 7 м. До цієї групи віднесені всі плавзасоби моторні та гребні незалежно від їх призначення та підпорядкування (наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи № 272 від 03.12.2001р. "Про затвердження Правил охорони життя людей на водних об'єктах України").

Мальки – молодь риб, яка набула форми дорослої риби. З'являється луска, характерні для дорослої риби органи (черевні плавці) і функції (зяброве дихання ротом), проте деяких органів (каналів бічної лінії) може ще не бути; личинкові органи зникають.

Малявочниця (малявочник) – риболовне пристосування для ловлі мальків (живців).

Манник – жорсткий надводний макрофіт, що утворює зарості у неглибоких внутрішніх прісноводних водоймах. Біологічний індикатор багатих кальцієм водойм.

Марикультура – цілеспрямоване використання морських акваторій для отримання корисної біологічної продукції шляхом штучного розведення і вирощування морських гідробіонтів.

Маркерна снасть (маркер) – снасть, яка застосовується для виміру глибин, визначення рельєфу та характеру дна у водоймах. Основні елементи снасті: досить потужне вудилище, оснащене безінерційною катушкою, на кінці жилки або шок-лідера кріпиться спеціальний поплавець-маркер і грузило на відводі, яке може вільно переміщатися по жилці.

Маточне стадо – плідники, які використовуються для одержання потомства шляхом природного нересту, а також заводським способом.

Меандр – ділянка звивистого русла річки, розташована між двома суміжними точками перетину його умовної осьової лінії.

Медведка – родина крупних ріючих комах загону прямокрилих. Досягають довжини 5-7 см, ведуть підземний спосіб життя в норах. Окрас тіла темно-бурий з верхньої сторони до оливкового до низу. Передні ноги копальні. Є невеличкі крила, літають на висоті від 50 см до 1 м.

Межиріччя – територія, яка розташована між двома водотоками (річками), включаючи водорозділовий простір та схили долин.

Мезопланктон – планктонні гідробіонти, які мають розміри від 1 до 10 мм.

Мезосапробна водойма – водойма із середнім вмістом у воді біогенів. Біологічними індикаторами таких водойм (одночасно і помірного ступеня забруднення водойм органічними речовинами) служать деякі мезосапробні організми, здатні розвиватися в них у масовій кількості.

Мезотрофні водойми – водойми із середнім рівнем первинної продукції. Фітопланктон розвинений добре, склад гідробіонтів різноманітний. Звичайно виникають з оліготрофних і перетворюються на евтрофні. До мезотрофних водойм належать багато озер і водосховищ України.

Мезофауна – тваринні організми розмірами від 50 до 10 мм.

Меліоративний вилов – вилучення окремих видів риби та інших водних живих ресурсів для оптимізації кількісного, якісного складу популяцій, попередження загибелі від явищ задухи, епізоотій, поліпшення стану водних екосистем. Проведення меліоративного лову здійснюється у відповідності до вимог природоохоронного законодавства.

Меліорація водойм біологічна – система заходів по поліпшенню умов мешкання корисних водних організмів і штучному підвищенню біологічної продуктивності і господарської цінності водних угідь (очищення дна, регулювання чисельності та якості водної рослинності, швидкості водообміну тощо).

Метаболізм – перетворення речовин та енергії, які становлять основу життєдіяльності організмів.

Метаморфоз – процес перетворення ювенальних (личинкових) форм розвитку риб на дорослу особину, який супроводжується анатомо-морфологічною та фізіологічною перебудовою організму, що розвивається.

Метан – отруйний природний газ, що утворюється у забруднених або заволочених водоймах, головним чином за рахунок розкладу клітковини у анаеробних умовах. У воді майже не розчиняється. Найпростіша органічна сполука вуглецю з воднем, безбарвний газ без запаху, хімічна формула – CH_4 .

Миш'як (Арсен) – хімічний елемент As, простою речовиною якого є напівметал миш'як (Арсен). За звичайних умов найстійкіший металічний або сірий Арсен – сірі кристали, крихкі. Реагує з киснем. Сполуки миш'яку (арсену) дуже отруйні.

Міграція – закономірне, масове, сезонне переміщення тварин, зумовлене зміною умов у місця їх існування або пов'язане з циклом їх розвитку. Особливістю міграції є повернення мігранта або його потомства у вихідну точку початку міграції. **Міграція анадромна** – переміщення напівпрохідних і прохідних риб з місця їх постійного існування (лиман, затока, море) до місць нересту в річкових системах. **Міграція катадромна** – переміщення прохідних риб (наприклад, вугор) з місць їх постійного існування (ріка, озеро) до місць нересту в морі.

Мідія – термін мідія використовується для декількох родин двостулкових моллюсків, що населяють озера, річки і бухти, а також зони припливу уздовж берегових ліній у всьому світу. Прісноводні мідії (декілька споріднених родин, найбільша з яких Unionidae) і морські мідії (родина Mytilidae) не є безпосередніми родичами і групуються в різних підкласах, не зважаючи на деяку зовнішню схожість. На території України мідії поширені на чорноморському узбережжі.

Мізиди – організми планктонобентосу. Довжина тіла від 10 до 20 мм. Харчуються водоростями, зоопланктоном, трупами безхребетних. Споживаються рибами.

Мікроелементи – хімічні елементи, які широко використовуються живою речовиною, вони є основними складовими живих речовин і їх кількість становить не менше 0,1 % загальної маси тіла (Оксиген, Карбон, Фосфор, Нітроген, тощо).

Мікропланктон – планктонні гідробіонти розміром від 50 мкм до 1 мм.

Мікрофлора – сукупність мікроорганізмів у певному середовищі існування.

Мілководдя – ділянки водойм з глибинами до 2 м.

Мінералізація природних вод – природна властивість підземних і поверхневих вод містити підвищену кількість мінеральних компонентів і газів, що надають їм специфічних фізико-хімічних властивостей. Звичайно виражається в мг/дм³ (до 1000 мг/дм³) і в проміле (тисячна частка) - ‰ (понад 1000 мг/дм³), а також г/л. В океанологічній практиці замість терміна "мінералізація природних вод" вживається термін "солоність морської води"

Мінною - воблер, що імітує малька.

Моїни – представники гіллястовусих раків у водоймах. Дозрівають на 4-5 день. Невибагливі до газового режиму.

Мокрі мушки - штучні насадки (приманки), що імітують потонулих дорослих комах, а також водних личинок. Використовуються для проводки під водою.

Молодь – особини риб та інших гідробіонтів, що не досягли статевої зрілості.

Молюски – безхребетні тварини, без внутрішнього скелету. Прісно-водні молюски мають вапняну черепашку, можуть бути проміжними хазяїнами певних паразитів риб.

Моніторинг – комплексна система спостережень, оцінки та прогнозу змін біологічних об'єктів (окремих видів, угруповань, екосистем) під впливом антропогенних факторів.

Монобіонт – організм, який живе тільки в одному природному середовищі.

Монофаги – тварини (риби), які харчуються однотипною їжею.

Монофіл – звичайна одножилна (монофільна) жилка (волосін).

Море – екосистема частини Світового океану, у тій чи іншій мірі відособлена суходолом, підводними підвищеннями або групами островів і відрізняється від екосистеми відкритого океану фізико-географічними особливостями, головним чином, кліматичним і гідрологічним режимами.

Мормишка – риболовна снасть: гачок впаяний у свинцеву або олов'яну дробинку. Використовується в аматорському рибальстві під час зимової та рідше літньої рибалки. Назва виникла від російського слова "мормиш" – мілких прісноводних рачків.

Морфа – більш-менш різке відхилення основного виду або підвиду, що охоплює великі групи особин або періодично ціле покоління, яке зумовлене різкою зміною деяких специфічних умов існування (річкового стоку, субстрату, поживи). Морфа не має географічно визначеної області існування зустрічається спорадично разом з основною формою. Ознаки морфи нестійкі, у разі зміни зовнішніх умов морфа часто перетворюється на первісну форму.

Морфометричні характеристики водозбору – основні характеристики річкового басейну до яких відносяться: площа, довжина, ширина, похил, висота над рівнем моря, коефіцієнт асиметрії басейну.

Мотиль – личинки комах яскраво-червоного кольору довжиною 2-3 см, які живуть у мулі неглибоких водойм (личинку роду хірономус) та використовуються як наживка при вудінні риби та корм акваріумних риб.

Мотовильце – пристосування для намотування жилки, або оснастки. Може використовуватись на вудилищі.

Моторний човен – маломірне судно, обладнане підвісним мотором. Наявність саме підвісного мотору є єдиною кваліфікаційною ознакою у визначенні та відрізняє "моторний човен" від "катера" (двигун на якому встановлено стаціонарно), незалежно від потужності й зовнішнього вигляду маломірного судна.

Мул – тонкозернистий осад у водоймах і водостоках (частинки менше 0,01 мм становлять звичайно понад 30 % його маси), який складається із суміші мінеральних і органічних речовин.

Мусони – стійкі вітри нижнього шару тропосфери, що протилежно змінюють свій напрямок два рази на рік. Зимовий мусон має напрямок з суходолу на море, літній – з моря на суходіл. Характерні райони мусонів – східні узбережжя материків, а також тропічні широти північної півкулі. Найбільшою стійкістю й швидкістю вітру мусони володіють у деяких районах тропіків (особливо в екваторіальній Африці, країнах Південної й

Південно-Східної Азії). У слабкішій формі й на обмежених територіях мусон з'являються й у субтропічних широтах (зокрема, на півдні Середземного моря й у Північній Африці, на сході Азії). Мусон відзначаються й у деяких районах середніх і високих широт (наприклад, на Далекому Сході, на півдні Аляски, по північній окраїні Євразії). У ряді місць намічається лише тенденція до утворення мусону, наприклад має місце сезонна зміна переважних напрямків вітру, але останні характеризуються меншою сезонною стійкістю.

Мутність води – концентрація твердих зважених частинок в водах потоків та водойм. Одиниці виміру – г/м³ чи мг/дм³.

Мухоблешні – блешні малих розмірів, оснащені окрім пелюстки, що обертається, пензликом з пір'я.

Мушка – штучна приманка (насадка), що імітує комаху.

Н

Навантаження антропогенне – ступінь прямого та опосередкованого впливу людей та їх господарської діяльності на природу в цілому або на її окремі екологічні компоненти (ландшафт, природні ресурси, організми).

Навантаження любительського рибальства – див. зусилля любительського рибальства.

Нагул – період інтенсивного харчування тварин (риб) перед або після періоду розмноження перед регулярно повторюваною безхарчовістю, а також зимівлі.

Нанопланктон = планктонні гідробіоти, що мають розмір менше 50 мк.

Наноси – тверді частинки, утворені внаслідок розмивання русел і ерозії водозборів, що їх переносять водостоки та течії у водойми.

Напівпрохідні риби – екологічна група солоноватоводних риб, які заходять для розмноження у низини річок, а після нересту повертаються для нагулу в солонуваті води гирла.

Нативний – природний, натуральний, материнський.

Науково-біологічне обґрунтування - документ, що містить обґрунтування тих чи інших заходів, які стосуються водних біоресурсів та/або середовища їх існування, на підставі аналізу наукових, науково-практичних, статистичних та інших даних.

Національний парк – значна ділянка території, яка виділена державою для збереження природи в оздоровчих та естетичних цілях, а також в інтересах науки, культури та освіти.

Нахлист – спосіб лову риби на вудку без поплавків і грузила. Як приманку використовують штучних і природних комах або їх личинок. Цим способом ловлять рибу, яка тимчасово або постійно харчується у верхніх шарах води комахами, що падають на воду.

Нейстон – сукупність водних організмів, які живуть біля поверхньої плівки води: зверху від плівки – епінейстон, знизу від неї – гіпонеїстон.

Нектон – сукупність активно плаваючих гідробіонтів, що живуть у товщі пелагіалі і здатні протистояти силі течії та самостійно переміщува-

тись на значні відстані. Гідро біонти, які тримаються дна, але активно пересуваються, інколи називають нектобентосом.

Необіонт – заносний вид рослин (неофіт) або тварин. Може бути занесений людиною (антробіонт) або природними агентами, наприклад, водними або повітряними потоками і течією.

Неофіти – рослини-новачки у місцевій флорі.

Нереїс – рід багатощетинкових морських червів родини нереїдових. Розповсюджені у Чорному та Азовському морях, солонowodних лиманах морського узбережжя.

Нерест – процес відкладання ікри (яець) самицями з подальшим заплідненням їх сім'ям (молочками) самців у риб і земноводних. Зазвичай відбувається в певних місцях (нерестовищах).

Нерестовище – місце, де відбувається розмноження (нерест) риб (відкладення круглоротими та рибами ікри і молок).

Нерестові умови – умови, до яких відносяться гідрологічний, термічний, хімічний, газовий та інші режими, наявність субстрату, придатного для відкладання на ньому ікри, а також присутність видового партнера.

Неритичні риби – риби, які мешкають у прибережних морських водах (бички, камбала тощо).

Німфа – вид нахлистових штучних мушок, які імітують личинку комахи у стадії німфи.

Нітрати солі азотної кислоти. У природі поширені у вигляді мінералів натрієвої та калієвої селітри. Механізм токсичної дії полягає у гемічній і тканинній гіпоксії, викликаній пригніченням дихального ланцюгу мітохондрій. Максимальна допустима доза для людини – 265 мг/добу.

Нітрити – солі азотистої кислоти (HNO_2), що мають як окислювальні, так і відновлювальні властивості. Нітрити у більшій мірі, ніж нітрати, при попаданні в організм з їжею, виявляють не лише токсичну, але й канцерогенну дію.

Нітрифікація – мікробіологічний процес окислення аміаку до азотистої кислоти або її самої далі до азотної кислоти. Відбувається в аеробних умовах в ґрунті та природних водах.

Ніша екологічна – місце виду в екосистемі, яке визначено його біотичним потенціалом та сукупністю факторів навколишнього середовища.

Норма використання природних екосистем – величина середньорічної корисної продукції за відрахуванням компенсаційного запасу, що забезпечує підтримання всієї системи у стійкому (за складом і продуктивністю) стані.

Нормативна грошова оцінка об'єкту (ділянки) водного фонду – капіталізований рентний дохід із об'єкту (ділянки), визначений за встановленими і затвердженими нормативами.

Нудлінг – метод ловлі сомів голими руками. Нудлінг, як термін, застосовується до всіх ручних методів риболовлі, незалежно від способу ловлі або видів риб. Найбільше розповсюдження знайшов у США (на сьогодні Нудлінг офіційно дозволений методи любительської рибалки в одинадцяти штатах США).

Обвалування – система загороджувальних земляних захисних гаток вздовж берегів річок, водосховищ, морського узбережжя тощо. Служить для захисту прилеглих територій від тимчасового затоплення під час по-веней, припливів, вітрового нагону води, а також затримання талих вод на певній площі.

Об'єкти охорони природи – складові частини природного середо-вища, які охороняються у відповідності з діючим законодавством.

Область толерантності – діапазон дії екологічного фактора, в ме-жах якого можливе існування організму.

Облігатний – обов'язковий, такий що постійно зустрічається.

Обмін речовин – споживання, перетворення, використання, нагро-мадження і виведення речовин і енергії в живих організмах, завдяки якому вони самозберігаються, ростуть, розвиваються і розмножуються в умовах навколишнього середовища, а також адаптуються до нього.

Обратка - ділянка річки або струмка з зворотною течією, що вини-кає із-за зміни рельєфу дна, наявністю каменю або інших чинників.

Обростання – угруповання органічних речовин, які утворюються на субстраті. Прикріплюються до предметів, що постійно перебувають у воді (каміння, коріння, гілки, корчі тощо).

Обчарунковувальні знаряддя лову – ставні або плавучі (вільно пливуть у товщі води) річкові та морські сітки, у яких заплутується (об-чарунковується) риба.

Одноденки (рос. – поденки) – організми з неповним перетворен-ням, довжиною не більше 1 см. Строк розвитку від яйця до імаго – 2-3 доби. Імаго існує від декількох годин до 2-3 тижнів. Гарний корм для риб.

Однорічки – цьоголітки, які перезимували. Вік однорічки може не нараховувати повного календарного року, його позначають цифрою 1. Однорічкою вважають рибу до червня наступного року після народжен-ня.

Озеро – природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами, не має безпосереднього зв'язку з морем.

Озерна річка – річка, що витікає з озера чи тече через озеро (озе-ра).

Ознака – морфологічна, фізіологічна та біохімічна особливість орга-нізму рибоподібних і риб прояв якої є результатом впливу генотипу й се-редовища.

Окисленість води – величина, що характеризує вміст у воді органі-чних і неорганічних речовин, окислювальних одним із сильних хімічних окислювачів за певних умов. Окисленість води визначається в мг O_2 /л.

Окисленість пермангантна – гранично допустима окисленість во-ди, що не повинна перевищувати визначених для окремих видів риб по-казників. Наприклад, для корошових господарств – 15 мг O_2 /дм³, для фо-релевих господарств – 10 мг O_2 /дм³.

Окисно-відновний потенціал (редокс потенціал) – різниця поте-нціалів, яка виникає між двома речовинами, що вступають в окисно-

відновлювальну реакцію, виражена у мілівольтах (мв). У прісній воді цей потенціал вище 60 мв.

Октопус (каламарчик) – штучна силіконова риболовна принада від грецького – “восьминіг”. По своїй формі, розміру та зовнішньому вигляду нагадує восьминога або кальмара.

Окупність капітальних вкладень – показник ефективності капітальних вкладень, обумовлених як відношенням капітальних вкладень до економічного ефекту, одержуваному від їхнього використання в процесі відповідного виду господарської діяльності.

Оліготорофні водойми – водойми з невисоким рівнем первинної продукції. До таких водойм належать водойми (озера, гірські річки тощо) з холодною, насиченою киснем, бідною на біогенні елементи, прозорою водою.

Олігосапробіонти – організми, що мешкають у чистих або не дуже забруднених органічними речовинами водах. Наприклад, зелені та діатомові водорості, деякі квіткові рослини, ряд тварин (форель, стерлядь тощо).

Оліготроф – організми (рослини і мікроорганізми), які розвиваються в середовищі з низькою концентрацією поживних речовин.

Онтогенез – індивідуальний розвиток особин, вся сукупність її перетворень від запліднення яйцеклітини до кінця життя.

Онфауна – гідробіонти зообентосу, які живуть на поверхні ґрунту.

Опади атмосферні – 1) вода у рідкому та твердому стані (дощ, сніг, туман, град тощо), що випадає з хмар або осаджується з повітря на земній поверхні або поверхні води; 2) гідрометеорити – роса, паморозь, іній тощо, що виділяються на земній поверхні.

Опариш - личинка великої м'ясної мухи, використовується як наживка.

Опір середовища – сума лімітуючих факторів середовища, що перешкоджають реалізації біотичного потенціалу.

Ополонка – простір чистої води серед сполошного льодяного покрову, утворений під впливом динамічних і термічних чинників.

Органи рибоохорони - спеціально уповноважений орган державного нагляду у сфері охорони використання та відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (у тому числі в усіх поверхневих, територіальних і внутрішніх морських водах, які використовуються (можуть використовуватися) для рибальства, вирощування чи розведення риби), в інших об'єктах водного промислу або об'єктах, які мають значення для природного відтворення запасів риби та інших водних живих ресурсів, а також у виключній (морській) економічній зоні України та акваторіях у межах континентального шельфу України;

Органи чуття риб – **Зір**. Очі риб за своєю будовою дуже схожі з очима інших хребетних, в яких світло через роговицю та кришталик потрапляє на сітківку, де палички (клітини, що відповідають за чорно-білий зір) та колбочки (клітини, що відповідають за кольоровий зір) обробляють візуальну інформацію та передають сигнали на нейрони. Головна принципова відмінність риб'ячого ока полягає в тому, що для фокусування на предметі риби не змінюють кривизну кришталика, а наближають

або віддаляють його від рогівки. **Хімічне відчуття. Нюх та смак** у комбінації дозволяють риbam орієнтуватись в хімічному складі оточуючого середовища. Нюхові рецептори риб розташовані в ніздрях (які, на відміну від інших хребетних, не сполучаються з носоглоткою), а смакові — не лише в ротовій порожнині, алевівфі часто і на зябрових структурах, вусиках, і навіть на плавцях і на шкірі. Сигнали смакових рецепторів передаються до мозку через кілька різних нервів: шкіряні рецептори передають подразнення через лицевий нерв, в той час як сигнали рецепторів, розташованих в роті та на зябрах передаються через язикоглотковий та блукаючий нерв. **Слух та рівновага.** Головними механорецепторами риб є вухо, що функціонує як орган слуху та рівноваги, та органи бічної лінії. Внутрішнє вухо пластинозябрових (акул та скатів) та костистих риб складається з трьох напівкруглих каналів, розташованих в трьох взаємно-перпендикулярних площинах, та трьох камер, кожна з яких вміщує отоліт (камінець, що складається з карбонату кальцію), який тисне на відростки чутливих волосоподібних клітин, які в свою чергу передають сигнали до нейронів. Дві з трьох камер, саккула (Sacculus) та лагена (Lagena), функціонують як орган слуху.

Організм - це біологічний індивід, цілісна жива система, що підтримує самостійне існування завдяки пристосувальній взаємодії з середовищем існування.

Органічні речовини – складні речовини, які містять вуглець. У природних водоймах знаходяться у розчинному і колоїдному стані (водний гумус).

Органолептичні показники води – смак, запах води, що визначаються за допомогою органів чуття людини. Їх інтенсивність визначається у балах від 0 до 5.

Оренда рибогосподарських водних об'єктів (їх ділянок) – діяльність, що здійснюється на підставі договорів (угод) про строкове (тимчасове), платне володіння та користування рибогосподарськими водними об'єктами (їх ділянками), необхідне орендареві для провадження аквакультури. Оренда може бути короткостроковою – не більше 5 років та довгостроковою – не більше 50 років. **Суборенда** – угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в **оренду** третій особі.

Орієнтація риб – здатність риб вибирати своє місцезнаходження у водоймах і водостоках, користуючись органами чуттів (орієнтація зорова, тактильна, слухова тощо).

Орографічні фактори – елементи неорганічного середовища (рельєф, висота над рівнем моря тощо), які є компонентами екологічних умов існування організму.

Освітленість – величина світлового потоку, що потрапляє на одиницю водної поверхні.

Осмотичний тиск – тиск розчиненої речовини у розчині; є фактором, що впливає на перерозподіл у тканинах води і розчиненої речовини. Регулювання тиску досягається надходженням в організм і виділенням із нього води і солей.

Осока – декілька видів надводних жорстких макролітів, які утворюють зарості на заболочених та підмоклих місцях. Наявність осоки – пока-

зник необхідності проведення меліоративних робіт у рибоводних господарствах.

Остракофіли – екологічна група риб, яка відкладає ікру в мантийну порожнину молюсків (наприклад, гірчак).

Острів – невелика ділянка суходолу, оточена з усіх боків водою.

Острога - довга палиця з металевим многозубцем.

Ость ("сандова", "сандоля") – дво- або тризубі вили, якими користувалися для биття риби на мілководних ділянках водойм при штучному освітленні в нічну пору. Архаїчний засіб риболовлі, який сьогодні віднесений до браконьєрства.

Осушення - штучне усунення збитку води у ґрунті; один з видів меліорації.

Офсетний гачок - гачок спеціальної форми з подвійним вигином цівка (для кріплення силіконових приманок) і загнутим всередину (іноді - і в бік) жалом для зниження числа зачепів.

Охорона водних живих ресурсів – система юридичних, організаційних та економічних заходів щодо забезпечення дотримання, контролю та попередження порушення фізичними та юридичними особами законодавства України у галузі збереження та раціонального використання водних живих ресурсів.

Охоронна зона – перехідні території, розташовані навколо більшості заповідників та національних парків і створені з метою пом'якшення антропогенного впливу на заповідний режим.

Очерет – рід рослин родини злакових; багаторічні трав'янисті рослини. Найпоширеніший жорсткий надводний макроліт, що утворює великі зарості у внутрішніх водоймах.

Очний бік тіла – бік, на якому в дорослих камбалоподібних розміщені обидва ока. У більшості риб цей бік є функціонально верхнім. Залежно від того, який саме бік тіла – лівий чи правий – є очним, розрізняють лівобічних та правобічних камбал.

Паводок – фаза водного режиму, яка пов'язана з нерегулярним короткочасним підвищенням рівня і витрат води у річці внаслідок швидкого танення снігу, при відлизі, сильних дощах, пропусках води з водосховищ, проривах водозатримуючих споруд тощо.

Павук – пристрій для лову риби натягнутою на твердий каркас сіткою (деллю), покладеною на дно водойми.

Паличка товстолаба – пристосування, яке забезпечує кріплення технопланктону та повідків до риболовної оснастки. Має форму голки з голівкою у форсі кілечка.

Параметри екосистеми – величини або показники, які відображають функціональні або консервативні властивості екосистеми. За цими критеріями проводять оцінку стану екосистеми.

Паса́т — вітер, що дме між тропіками цілий рік, в північній півкулі з північно-східного, в південній — з південно-східного напрямку, відділяю-

чись один від одного безвітряною смугою. На океанах пасати дмуть з найбільшою правильністю; на материках і на прилеглих до останніх морях напрям їх частково видозмінюється під впливом місцевих умов. У Індійському океані, унаслідок конфігурації берегового материка, пасати абсолютно міняють свій характер і перетворюються на мусони. Унаслідок дії сонячних променів в екваторіальній смузі нижні шари атмосфери, сильніше нагріваючись, підіймаються вгору і прагнуть у напрямку до полюсів, тоді як внизу приходять нові холодніші потоки повітря з півночі і з півдня; унаслідок добового обертання Землі згідно з силою Коріоліса цей перебіг повітря приймає в північній півкулі північно-східний напрям (північно-східний пасат), а в південній півкулі — південно-східний напрям (південно-східний пасат).

Паспорт водойми – сукупність даних, які всебічно характеризують якість води, властивості й особливості водного об'єкту, його сучасне і перспективне використання.

Патерностер – поплавкова снасть для вудіння крупних хижих риб на живця. Його конструкція дозволяє здійснювати вудіння на чітко визначеній глибині.

Патерностер Гарднера – спеціалізований риболовний монтаж кріплення годівниці для ловлі з використанням фідера.

ПВА матеріали (полівінілалкоголь) – легко розчинені у воді матеріали, які використовуються у вигляді пакетів, сіточок, шнурів тощо для монтажу прикорму та доставки його у компактному вигляді до точки ловлі. Частіше за всього використовуються під час коропової ловлі.

Пелагіаль – товща води (від поверхні до дна), населена рослинними і тваринними організмами, не зв'язаними з дном водойми – планктоном, нектоном, плейстоном, нейстоном.

Пелагічні риби – риби, які населяють товщу води.

Пеллетс (Pellets (англ.) – гранули) – фактично це високо калорійний спеціалізований корм (прикорм) для риби, який екструдований в гранули. Первісно поява пеллетса була обумовлена необхідністю підвищення ефективності використання кормів в рибництві, а потім вже перейшла на використання гранульованого корму в якості одного з видів прикорму під час лову коропових.

Пелофаг – організм, який живиться мулом, основна маса якого складається з органічних залишків.

Переддомінанти – організми, які завдяки рухомому способу життя домінують у всіх ярусах фітоценозу.

Переважаючі вітри – вітри, що у певній місцевості дмуть переважно у одному напрямку. Переважаючі вітри здебільшого є частиною глобальної картини циркуляції повітря в атмосфері Землі, включаючи пасати, мусони, західні вітри помірного поясу та східні вітри полярних районів. У районах, де глобальні вітри слабкі, переважаючі вітри визначаються напрямками бризу та інших локальних факторів. Крім того, глобальні вітри можуть відхилятися від типових напрямків залежно від наявності перешкод.

Переekat – характерна здебільшого для рівнинних річок форма дна на ділянках між меандрами, що утворюється внаслідок відкладання наносів. Переekat – мілководна ділянка річища, яка має вигляд валу, що пере-

тинає річище під кутом, як правило, 20-30 градусів, з пологим схилом, оберненим проти течії, та крутим – за течією.

Перелов – стан промислового запасу, зумовлений порушенням співвідношення щорічного відтворення популяції і приросту загальної іхтіомаси, з одного боку, та щорічного вилову – з другого. При цьому щорічний вилов значно перевищує продуктивні можливості промислової популяції і призводить її до депресивного стану.

Перемет – знаряддя лову риби, що складається з довгого міцного шнура, до якого через кожні 1,5-2 м на тонких шнурах прикріплені гачки.

Переформування берегів водосховищ – зміна первісної форми берегових схилів, затоплених під час утворення водосховища, внаслідок руйнування хвилями надводної частини схилу та утворення акумулятивної берегової лінії.

Перифітон – поселення водних рослин на придонних природних та штучних поверхнях, скелях, каменях, підводних частинах суден, паль, бакенів та інших споруд. Частіше вживають термін “обростання”.

Перлистий висип – своєрідні бугорки з ороговілого епітелію на голові і лусці самців корошових риб, що з’являються до початку розмноження. Перлистий висип є своєрідною формою “шлюбного вбрання”, вторинною статевою ознакою.

Перловиця – широко розповсюджений прісноводний моллюск із родини Unionidae, який входить до складу зообентосу. Личинки (глохідії) тимчасово паразитують на зябрах риб.

Пестициди (отрутохімікати) – хімікати (хімічні препарати), що використовуються в сільському господарстві для боротьби зі шкідниками (шкідливими або небажаними мікроорганізмами, рослинами і тваринами).

Підвид – група особин, яка відрізняється від основної маси виду тим, що створює його сукупність, пов’язану з переходами з близькою (основною) сукупністю. Має певний географічний ареал.

Підвісний човновий мотор – човновий мотор, який кріпиться безпосередньо до жорсткого транцю човна. Отримали величезне розповсюдження у другій половині ХХ століття. Основна перевага підвісного мотору у порівнянні зі стаціонарним – він не займає корисний об’єм судна та легко демонтується. З початку були розповсюджені двотактні мотори, які мають достатньо малу вагу та високу удільну потужність. В останній час на зміну двотактним приходять чотирьохтактні мотори, які мають у порівнянні з останніми, більш легкий запуск, високу економічність, збільшену удільну потужність. Вимоги до екологічності підвісних моторів внутрішнього згорання приводять до розвитку практично безшумних електричних підвісних човнових моторів, живлення яких здійснюється від акумуляторів або паливних елементів.

Підсачек (підсак) – допоміжний засіб при риболовлі, призначений для витягування риби з води. Складається з рукоятки довжиною 1-2 та більше метрів та обручу (частіше за всього трикутної або круглої форми) діаметром близько 50 см з натягнутою на нього мілкочарунковою сіткою.

Підсікання - ривок вудилища рибалкою під час клювання, за допомогою якого жало гачка пронизує тверді тканини риби.

Підтоплення – підняття рівня ґрунтових вод, обумовлене підвищенням їх горизонтів при спорудженні різного типу водних об'єктів, гідротехнічних споруд тощо.

Пікер – легке донне вудилище, яке призначене для делікатної ловлі на ближній або середній дистанціях з використанням тонких жилок і легких грузил. Основною відмінністю пікера від фідера є тест вудилища. Крім того, для фідера, в якості закидання вантажу використовують годувальницю з прикормом, для пікера – свинцеве грузило.

Пількер – важка коливальна блешня вагою від 30 до 500 г для здійснення закидання принади, в тому числі з берега та каменів. Конструкція штучної принади дозволяє ледве тримаючи контакт зі дном, находячись в напівзваженому стані, при найменшому підтягуванні починати активні коливальні рухи.

Піскожил – вид багатощетинкових червів (Capitellida). Крупні морські черві довжиною до 20 см, які мешкають в L-образних норках мулісто-піщаного ґрунту. Населяють берегову зону та верхню сублітораль морів.

Піскорийка (веретенка) – личинка міноги. Рот у вигляді трикутної щілини, очі недорозвинені, зубів немає, зяброві отвори в борозенці, плавці непарні, розвинені слабо. Живиться детритом і дрібними безхребетними, більшість часу проводить, зарившись у ґрунт. У віці 3-6 років перетворюється на дорослу міногу.

Плаваюча годувальниця – годувальниця, яка після заповнення прикормом, має додатну плавучість. На відмінність від донної годувальниці, вона застосовується для доставки прикорму та створення кормової хмари у поверхні або в товщі води.

Плавні – надмірно зволожені або заболочені ділянки заплавних терас. Характерні для річкових долин України. Щороку затоплюються поєвневими водами. На Україні найбільшу площу мають Дніпровські, Дністровські, Дунайські та Інгулецькі плавні.

Плавці – вирости, які служать для пересування риб. Поділяються на непарні (спинний, анальний, хвостовий, жировий) і парні (грудні та черевні).

Плаккат – добре зволожена річкова або озерна долина та інші пониззя з режимом, який більш або менш постійно порушується зовнішніми факторами (паводок), не катастрофічними для властивих екосистем.

Плакоїдна луска – луска, що складається із базальної пластинки і зуба. Зустрічається у акул, рідше у скатів, розташовується діагональними рядами, що надають шкірі значну шорсткість.

Планктон – сукупність організмів (водорості, найпростіші, тощо), які вільно плавають у товщі води і не здатні самостійно пересуватись на велику відстань.

Планктонна сітка – знаряддя для кількісного рахунку планктону. Становить собою конічний сачок із млинового газу зі стаканчиком. У рибоводних ставах через планктонну сітку фільтрують певний об'єм води (50 чи 100 л).

Плейстон – сукупність водних організмів, які пасивно плавають на поверхні води або занурені в неї (водорості, актинії, сифонофори).

Плесо – глибоководна ділянка русла річки з повільною течією, яка розташована між перекатами, внаслідок чого мул і різні завислі частки осідають на дно, утворюючи м'який субстрат, що задовольняє потреби багаточисельних гідробіонтів.

Плідники – статевозрілі риби, від яких шляхом природного або штучного нересту отримують нащадків того чи іншого виду.

Плішня – невеликий лом, як правило, з дерев'яною ручкою, який використовується у зимовій риболовлі для прорубування лунок у льоді.

Плодючість – поняття, яке дає змогу скласти уявлення про кількість зрілих яйцеклітин (ікринок) у конкретних самок риб. При цьому передбачається, що абсолютна більшість яйцеклітин овулює протягом одного нерестового періоду. Індивідуальна плодючість самки залежить від віку, фізіологічного стану і спадкових властивостей організму.

Повеневий водоскид - споруда, що призначена для автоматичного скиду з водного об'єкта надлишків води у період весняного паводка або повені.

Поверхнево-активні речовини – хімічні сполуки, головним чином, синтетичного походження, здатні накопичуватися у місцях зіткнення двох середовищ (на поверхні розділу фаз) і значно знижувати їх поверхневе натягнення.

Повінь – фаза водного режиму річки, під час якої спостерігається найбільша водність у році. На річках снігового живлення настає весною, дощового або льодяникового – в основному влітку або восени.

Полікультура – спільне вирощування у водоймі кількох видів риб, які характеризуються різними спектрами живлення, що дає змогу ефективно використовувати кормові ресурси водойми. Цей прийом активно використовується у сучасній аквакультурі.

Полісапробні водойми – водойми, які за шкалою сапробності оцінюються як сильно забруднені.

Поліфаги – організми, які живляться багатьма кормами різних угруповань, або пристосувались до різних джерел живлення.

Поллютанти – різноманітні забруднюючі речовини (рідкі, тверді, газоподібні), що надходять у навколишнє середовище і завдають певних екологічних збитків.

Польдер – низина, захищена валами для запобігання затоплення водами прилеглих річок, озер, водосховищ, морів.

Поплавцева вудка - рибальська снасть для любительського та спортивного рибальства, основним сигналізатором клювання якої є поплавок

Поппер – вид воблеру. Поверхнева приманка, що видає при проведенні чавкаючи-хлюпаючий звук за рахунок особливої виїмки в "мордочці". Покликана імітувати звук жируючого (плямкаючого) хижака.

Поплавець – риболовне пристосування на волосіні поплавкової вудки, яке виконує дві функції: утримує гачок з риболовною насадкою (принадою) на необхідній глибині а сигналізує про клювання риби.

Популяція – сукупність особин одного виду, які існують у межах однієї території і вільно схрещуються між собою, але та чи інакше ізольовані від особин інших сукупностей (популяцій) того самого виду. Популяція є елементарною структурною одиницею виду.

Поріг - мілководна кам'яниста або скеляста ділянка в руслі річки з різким падінням рівня води і підвищеною швидкістю течії.

Поролонова рибка - м'яка штучна приманка з поролону, формою і забарвленням імітує живу рибку.

Прапорець – снасть для пасивної любительської зимової риболовлі, що нагадує конструкцією звичайну донку і влаштована таким чином, що у момент клювання риби над лункою розмотується і розвивається на вітрі шматок червоної ганчірки, що дозволяє бачити клювання здалеку.

Прибережна захисна смуга – частина водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річок, морів, навколо інших водойм, у якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони. Для малих річок, струмків, а також ставків площею не менш як 3 гектари прибережна смуга встановлюється шириною 25 м; для середніх річок, водосховищ, а також ставків загальною площею понад 3 гектари – 50 м; для великих річок, водосховищ та озер – 100 м. При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної смуги подвоюється. Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води. Прибережні захисні смуги встановлюються на земельних ділянках усіх категорій земель, крім земель морського транспорту.

Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Прибуток – частина вартості додаткового продукту, виражена в грошах та один з основних джерел формування фінансових ресурсів та фондів грошових коштів об'єкта господарювання (підприємства). **Бухгалтерський прибуток** – це різниця між загальним доходом та явними витратами.

Привада - приваблення риби за допомогою корму, що опускається на дно протягом декількох днів в наміченому місці в один і той же час.

Придаткові системи водойм – непроточні при найнижчому рівні води: протоки, гирла, озера та інші водойми, в тому числі ті, які тимчасово заливаються водою в період весняної повені.

Приймальна місткість водойми – можливість екосистеми водойми забезпечити для виду-вселенця виживання і формування самовідтворної популяції (або виживання особин на окремих етапах розвитку), а також промислову чисельність її і достатній розмір ареалу. Визначають за об'ємом біотопу із сприятливими для виду, що вселяється, фізико-хімічним середовищем, резервами корму, а також структурою та рівнем організації угруповання.

Приманка (принада) – в загальноприйнятому розумінні – все, що застосовується для оснащення гачка з метою принаджування та піймання риби. Весь асортимент приманок (принад) можна розділити на дві групи: природні та штучні. Приманки тваринного походження називаються наживками, а рослинного – насадками.

Природний комплекс – 1) закономірне просторове поєднання природних об'єктів (наприклад, рослинності ландшафтів); 2) сукупність будь-яких взаємопов'язаних об'єктів і явищ природи.

Природний режим – сполучення природних утворюючих середовище компонентів і дій, що створюють традиційні умови життя організмів і їх угруповань.

Природно-заповідний фонд – ділянки суші або водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, охороняються як національне надбання і для цих територій та акваторій встановлено особливі режими охорони, відтворення і використання.

Природно-заповідні установи - природні та біосферні заповідники, національні природні та регіональні ландшафтні парки, природоохоронні, науково-дослідні установи, управління якими здійснюють спеціальні адміністрації;

Природокористування – раціональне використання природного середовища для задоволення екологічних, економічних, культурно-оздоровчих потреб сучасних і майбутніх поколінь із врахуванням найближчих і віддалених наслідків у змінах навколишнього середовища під впливом господарської діяльності і росту населення.

Притока річки – менша річка, вода якої тече безпосередньо до певної більшої річки.

Прісноводна фауна – сукупність тварин, які населяють прісноводні водойми і, як правило, у солонуватій воді не зустрічаються.

Проводка - ведення у воді приманки з допомогою катушки і вудилища різними способами.

Продуктивність біологічна – загальна кількість органічних речовин, яка утворюється популяцією або угрупованням за одиницю часу на одиницю площі.

Продукція вторинна – біомаса, вироблювана консументами на одиницю площі або об'єму за одиницю часу.

Продукція первинна – біомаса, вироблювана продуцентами (автотрофними організмами) на одиницю площі або об'єму за одиницю часу.

Продуценти (автотрофні організми) – організми, які продукують органічні речовини із неорганічних сполук. Організми, які здатні до фото- або хемосинтезу. Основні продуценти у водному середовищі – фітопланктон, макрофіти, перифітон.

Прозорість води – межа видимості предметів (організмів) у товщі води. Колір і каламутність води зумовлені вмістом різноманітних кольорових зависей органічної природи і мінеральних часток. Рівень цього показника залежить від проникнення водоростей на глибину водойми. Наприклад, у коропових ставах прозорість повинна бути не менше 1,0 м, у форелевих – 1,5 м. Ступінь прозорості визначається проникаючим у воду світлом. Глибина вимірюється (у см) за мітками на шнурі, до якого прикріплений диск Секки.

Проміле – одна десята відсотка. Застосовується для визначення солоності води. Кількість грамів усіх солей, що знаходяться у 1000 см³ води, позначається знаком ‰.

Промислове рибальство – вид спеціального використання живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, шляхом їх вилучення

(вилову, добування, збирання) із природного середовища з метою задоволення потреб населення і народного господарства країни.

Пропбейт – рибка (воблер), оснащена з однієї. Або з обох сторін пропелерами. Призначена для ловлі на поверхні води.

Протизакручувач - трубочка (пряма або зігнута під кутом) з прикріпленою ближче до одного з її кінців застібкою. Широко використовується в ловлі фідером.

Протока – вузький водний простір між водними басейнами; водостік, що сполучає два водних об'єкти, чи відгалуження русла річки, яка не має усіх властивих річковому руслу утворень.

Прохідні риби – риби, які для розмноження мігрують із морів у ріки, рідше – з рік у моря.

Псамофіли – риби, які розмножуються, відкладаючи ікру на пісок, іноді прикріплюють її до корінців рослин. До цієї групи риб належать пічкур, голец, уклея, багато бичків.

Пуголовки – 1) личинки безхвостих амфібій. У рибоводних ставках є конкурентами в живленні молоді риб; 2) рід риб родини бичкових, довжиною тіла до 15 см, без луски, тіло покрите кістковими пластинками або зернятками. Види цього роду є ендемічними для Чорного, Азовського та Каспійського морів.

Пузирчатка – вищий підводний макрофіт. Зустрічається у масовій кількості у заболочених водоймах північних зон рибицтва. Має здібності захоплювати і перетравлювати дрібних планктонних тварин. Біологічний індикатор кислих вод і ґрунтів.

Пупок - невелика за площею височина на дні водойми.

Путина – сезон інтенсивного рибного промислу.

П'явка – вільноживучі хижакі чи ектопаразити. Гермафродити з прямим розвитком. Різні види п'явок нападають на черв'яків, личинок комах, ракоподібних, молюсків і інших, харчуються їх кров'ю.

Р

Раки річкові – спільна назва трьох родин безхребетних тварин ряду десятиногих ракоподібних.

Ракоподібні – клас членистоногих. Довжина від часток міліметра до 80 см, тіло сегментовано (голова, груди, черевце). Поширені у всіх типах водойм. Налічується близько 30 тисяч видів. Більшість ракоподібних є кормовими організмами для риб, а багато – об'єктом промислу (омари, лангусти, креветки) та розведення.

Рдест – м'які підводні макрофіти роду *Potamogeton* – біологічний індикатор продукційних стоячих водойм, гарний субстрат для розведення фітофільної фауни. Їжа для білого амура.

Ржавець – болотиста місцевість з водою буро-червоного кольору від оксидів заліза.

Реакліматизація гідробіонтів – діяльність із вселення гідробіонтів (реакліматизантів) у водні об'єкти їх природного ареалу з метою відновлення або поповнення чисельності популяції тих видів організмів, які

вважаються зниклими або перебувають на межі зникнення в місцях природного поширення.

Регулювання річкового стоку – пере розподілення у часі об'єму річкового стоку в створі, що замикає водозбір, - збільшення або зменшення його в окремі періоди порівняно з прибуванням води на поверхню водозбору.

Редокс-потенціал – див. окисно-відновлювальний потенціал.

Редуценти (сапротрофи) – організми, що отримують необхідні для життєдіяльності речовини за рахунок руйнування залишків мертвих рослин і тварин, що приходить в занепад, абсорбуючи розчинні органічні сполуки.

Режим заказника – обмеження господарської діяльності, часткова охорона природного комплексу, що забезпечує збереження об'єкта (наприклад, популяції), групи об'єктів або ландшафту загалом.

Режим рибогосподарської експлуатації водойм – сукупність встановлених вимог, заходів, які забезпечують оптимальне використання водних живих ресурсів у рибогосподарському водному об'єкті, а також заходи (дозволені строки лову, знаряддя лову, їх кількість, регламентація любительського і спортивного рибальства тощо) щодо раціонального використання ту водних живих організмів.

Рекреація (рекреаційні) – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним мешканням.

Рекреаційні послуги у сфері аквакультури – діяльність, пов'язана з організацією відпочинку, в тому числі з наданням права на здійснення любительського та спортивного добування (вилову) об'єктів аквакультури, а також створення умов для спостереження за гідробіонтами з метою задоволення естетичних і пізнавальних потреб.

Рекреаційна територія – територія, яка використовується для оздоровлення людей, масового відпочинку, екскурсій. У залежності від призначення виділяють дві групи: для короткострокової рекреації (лісопарки, водні об'єкти тощо) і тривалої (приморські райони, лікувально-санаторні райони тощо).

Рекреаційні ресурси – сукупність природних ресурсів, що використовуються або потенційно придатні для використання, як джерело задоволення потреб населення в різних видах відпочинку.

Релікти – це види або угруповання рослин та тварин, що збереглися на невеликих територіях від зниклих, які в минулому були поширені.

Рельєф – сукупність форм земної поверхні різних масштабів, які створюються внаслідок одночасного впливу на неї ендегенних (тектонічних) і екзогенних сил, які збуджують діяльність текучої води, вітру тощо.

Рельєф географічний – сукупність нерівностей поверхні суходолу, дна океанів і морів, різноманітних за обрисами, розмірами, походженням, будовою, віком та історією розвитку. Сукупність форм земної поверхні, які знаходяться на різних стадіях розвитку, у складному поєднанні одна з одною й у взаємозв'язку з навколишнім середовищем.

Ремонтне стадо – різновікові групи нестатевозрілої молоді риб, відібрані за кращими екстер'єрними ознаками для заміни вибрактованих плідників.

Ремонтно-маточне стадо об'єктів аквакультури – різновікові групи гідробіонтів, у тому числі їх статевозрілі особини (плідники), призначені для одержання статевих продуктів (статевих клітин) та/або

Рентабельність – економічна категорія, що характеризує ефективність реалізації продукції (товарів, робіт та послуг). Визначається як відношення чистого прибутку від реалізації до собівартості продукції. Рентабельність – один з головних вартісних показників ефективності об'єкта господарювання, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі господарської діяльності.

Рентний дохід (земельна рента) – дохід, який можна отримати із землі (об'єкту водного фонду) як фактор виробництва залежно від якості та місця розташування земельної ділянки (об'єкта/ділянки водного фонду).

Реопланктон – планктон текучих вод.

Реофіли – риби, які живуть у швидкотічних водах (харіус, форель, стерлядь), на морських мілководдях з припливно-відпливними та постійними течіями (піщанка, атеріна).

Реофільні організми – тварини, що живуть у проточних водах. Більшість з них пристосовані до пасивного прикріплення у великій течії (мають спеціальні органи прикріплення, зариваються у ґрунт, будують схованки) або добре плавають і здатні пересуватися проти течії (губки, моховатки, молюски, риби тощо).

Ресурси – кожні використовувані і потенційні джерела задоволення тих або інших потреб суспільства. Виділяють ресурси: біологічні, замінімі, не поновлювані, поновлювані, природні невичерпні, промислові та інші.

Ретривер – пристосування, яке служить для кріплення до одягу рибалки дрібного оперативного-необхідного інструменту. Для кріплення до одягу корпус ретривера забезпечений кліпсою або шпилькою. В середині корпусу знаходиться рулеточний механізм з одним або двома шнурами. На кінці шнура, зовні корпусу, кріпиться карабін.

Рибалка – фізична особа, яка безпосередньо здійснює видобуток водних живих ресурсів у процесі промислу або любительського (спортивного) рибальства у встановленому у законодавстві порядку.

Рибальський спорт – лов риби спортивними снастями (вудками, спінінгами тощо) у відповідності зі встановленими правилами та нормами, вид активного відпочинку. До 1917 року у найбільших містах України існували різні рибальські товариства спортивно-товариського характеру. В УРСР любителі рибальського спорту були об'єднанні в Українське товариство мисливців і рибалок (станом на 1.01.1962 р. – 250 000 членів товариства) У 2006 році засновано всеукраїнське риболовне громадське об'єднання – Громада Рибалок України (ГРУ), що має діючі осередки у всіх регіонах України.

Рибальство – у відповідності до ст. 25 Закону України "Про тваринний світ" рибальством вважається добування риби та водних без хребетних. На території України відповідно до законодавства може здійснювати-

ся промисловий, любительський (аматорський) та спортивний лов риби та інших водних живих ресурсів. Під рибальством також розуміють полювання на таких морських тварин, як наприклад різні види моллюсків, кальмарів, восьминогів, морських череп, жаб і деяких інших їстівних морських безхребетних.

Риби – клас, що об'єднує біля 40 тисяч видів різних тварин, пристосованих до водного середовища з кінцівками у вигляді плавців, зябровим диханням і непостійною температурою тіла.

Риби-меліоратори – види риб, які використовуються людиною для зміни деяких характеристик водойм у необхідному для неї напрямлені. Наприклад, хижаки (судак, щука) можуть використовуватися у рибогосподарських водних об'єктах для визволення водойм від дрібної мало цінної, смітної риби та поліпшення умов існування інших цінних видів риб, рослиноїдні (білий амур, товстолобик) використовуються для очищення водойм (ставів, каналів, водосховищ тощо) від надмірного заростання водною рослинністю.

Рибне господарство – галузь господарства, до якої належить добування, переробка, відтворення і збільшення запасів риби та інших організмів у природних і штучних водоймах.

Рибництво – природне і штучне відтворення цінних видів водних живих ресурсів, вирощування рибопосадкового матеріалу, товарної продукції у природних водоймах, ставових, індустріальних, лиманних і озерно-товарних господарствах. Підгалузь рибного господарства країни.

Рибницьке господарство – єдиний майновий комплекс, до складу якого входить рибогосподарська технологічна водойма або їх комплекс, гідротехнічні споруди, інші споруди (пристрої), будівлі, устаткування, інвентар тощо, земельні ділянки, що призначений для розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури.

Рибні угіддя – будь-який водний простір (озеро, став, водосховище, річка, лиман, море тощо), де знаходиться риба в такій кількості, що її можна по господарськи використовувати.

Рибовловлювач – гідротехнічна споруда, яка становить собою розширену частину водозбірного каналу, розташовану нижче лежача донного водоспуску. Служить для перепуску риби з рибоводних ставків.

Рибоводно-біологічне обґрунтування – комплекс заходів, які дозволяють дізнатися про гідрохімічний, гідробіологічний стан водойми, його іхтіофауни і на підставі отриманих даних дати рекомендації щодо зариблення об'єкту.

Рибогосподарська меліорація – комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію показників гідрологічного, гідрохімічного, гідробіологічного режимів та підвищення біологічної продуктивності водних об'єктів (їх частин), рибогосподарських технологічних водойм, поліпшення умов природного відтворення та якісного складу гідробіонтів з метою їх збереження та раціонального використання.

Рибогосподарські водні об'єкти – моря із затоками, лиманами та естуаріями; ріки з їх додатковими системами (озера, бухти, затоки, канали, гирла, протоки, водосховища, які мають постійний або тимчасовий зв'язок з рікою, плавнями або тимчасовими водними об'єктами, а також усі протоки у межах розповсюдження максимальних паводків ріки);

окремі технічні штучні водоймища, які використовуються (можуть використовуватися) для розведення, вирощування і вилову водних живих ресурсів або мають значення для відтворення їх запасів.

Рибогосподарські водні об'єкти загального користування – водні об'єкти, на яких здійснюється любительське і спортивне рибальство на умовах загального використання водних живих ресурсів без надання спеціального дозволу на їх використання та без закріплення цих водних об'єктів за окремими юридичними або фізичними особами.

Рибогосподарські водні об'єкти спеціального користування – водні об'єкти (їх ділянки), на яких здійснюється спеціальне використання водних живих ресурсів за відповідними дозволами чи ліцензіями із закріпленням (або без такого) цих водних об'єктів (їх ділянок) за суб'єктами господарювання.

Рибогосподарські нормативи якості води - науково обґрунтовані величини концентрації забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні), які не впливають на збереження і відтворення промислово цінних видів риб.

Рибозагороджувач – спеціальні ділянки водостоків, що служать перешкодою для попадання риби у небезпечну для неї зону.

Рибозбірно-осушувальний канал - канал, що розташований у ложі рибогосподарської технологічної водойми та призначений для відведення води з неї, осушування поверхневого шару ґрунту дна водойми та орієнтованого руху об'єктів аквакультури з водойми до рибовловлювача під час технологічного скиду води.

Риболовні знаряддя – пристрої, які використовують у промисловому, спортивному і любительському рибальстві; відціджувальні (трал, закидний та капшуківий невід), обчарунковувальні (дрифтерна і ставна сіті), рибонасоси, пастки (ятері і мережі), сачки, піднімальні сіті, гачкові: вудки, спінінги, жерлиці, кружки, перемети тощо.

Рибопродуктивність водойми – властивість водойми відтворювати протягом певного часу величину біомаси риб. Показником рибопродуктивності водойми є промисел.

Ритми добові – циклічне повторення будь-яких біологічних явищ або процесів з інтервалом в одну добу.

Риф – гряда підводних або невисоких надводних скель на мілководдях.

Рід – основна надвидова таксономічна категорія, яка об'єднує еволюційно близькі види гідро біонтів (рибоподібних і риб).

Рідкі і зникаючі види рослин і тварин – види, що мають обмежений ареал або дуже рідко зустрічаються, а у видів, що зникають, спостерігається зменшення чисельності особин.

Річка – водотік, що має русло у межах створеної їм долини і живиться за рахунок поверхневого і підземного стоків їх басейнів. Річка з притоками утворює річкову систему (водозбір), характер і розвиток якої обумовлені геологічною будовою, рельєфом, кліматом і розмірами басейну.

Річкова система – сукупність річок, які зливаються і течуть далі загальним потоком.

Річкова мережа – частина руслової мережі, яка складається з чітко виявлених русел постійних водостоків.

Річковий басейн – водозбір річки чи річкової системи.

Річні кільця риб – щорічні мінералізовані утворення у риб, які виникають у зв'язку з сезонними змінами темпу росту тканин. Відкладаються на лусці, плоских кістках черепа, отолітах, кістяних променях плавців. Річні кільця використовують для визначення віку риби і зворотного розрахунку темпу росту об'єкта.

Рогіз – широко розповсюджені надводні жорсткі макрофіти з характерним коричневими циліндричної форми суцвіттями.

Роголістник – плаваюча (без коріння у ґрунті) водна рослина, яка зустрічається в мілководних поволі текучих річках, проточних озерах і водосховищах.

Родина – таксономічна категорія в систематиці риб, що об'єднує близькі роди, які мають спільне еволюційне походження.

Розвиненість берегової лінії – морфометричний показник, який визначається за формулою: $C = \frac{L}{2\sqrt{S\pi}}$, де L – довжина берегової лінії по периметру, S – площа водойми. Більш висока розвиненість берегової лінії визначає більшу природну рибопродуктивність водойми.

Розводдя – простори чистої води серед льодяного покриву, утворювані внаслідок посування льоду.

Розмноження – властивість організмів відтворювати собі подібних для забезпечення безперервності та спадкоємності життя. Ланка життєвого циклу риб, яка забезпечує у взаємозв'язку з іншими ланками відтворення популяції, збереження виду та підтримання його чисельності.

Розчинність речовини – називають здатність її розчинитися в тому чи іншому середовищі. Мірою розчинності або коефіцієнтом розчинності служить кількість грамів речовини, яка при даній температурі розчиняється в 100 г води з утворенням насиченого розчину.

Рослинність – сукупність рослинних угруповань (фітоценозів) Землі або окремих її районів.

Рослиноїдні риби – 1) риби-фітофаги, які живляться переважно фітопланктоном або макролітами; 2) група риб далекосхідного комплексу, які живляться макролітами, зоопланктоном, фітопланктоном і детритом. Рослиноїдні риби широко використовуються для вирощування у полі культурі в коропових рибоводних ставках і для зариблення водосховищ рівнинного типу.

Ртуть або **Меркурій** – хімічний елемент, символ Hg. Сріблясто-білий важкий метал з атомною масою 200,59 а.о.м., рідкий при кімнатній температурі. Пари ртуті та її сполуки дуже отруйні.

Рукав річки – відгалуження русла річки, якому притаманні всі властивості річкового русла, особливості морфологічної будови.

Русло – найбільш знижена частина річкової долини, по якій відбувається стік води у межпаводочні періоди. У риболовецькому лексиконі під руслом часто мається на увазі найбільш глибока частина річки або річкове русло водосховища.

Ряска – дрібні макроліти з плаваючими листями, розповсюджені у стоячих водоймах. У північних та середніх зонах рибництва частіше зу-

стрічається ряска тридольна (*Lemma trisuka*). Корм для білого амура, водоплаваючої птиці.

Рятувальні засоби – рятувальні шлюпки і плоту з їх устаткуванням і постачанням, плавучі прилади, рятувальні жилети або нагрудники, рятувальні круги, рятувальні костюми – комбінезони. **Рятувальний жилет** – це жилет виготовлений, як правило з міцної водонепроникної тканини (нейлон, кордура тощо), наповнений легким плавучим матеріалом, призначений для підтримання людини на плаву у випадку потрапляння за борт плавзасобу у морській або прісній воді, який відповідає вимогам Конвенції SOLAR 74/96 та Кодексу рятувальних засобів LSA і ДСТУ 22336-77; **страхувальний жилет** - не є штатним рятувальним засобом, використовується для постійного носіння під час проведення робіт на водному транспорті, портах, для заняття водними видами спорту, риболовлі, полювання, відпочинку на воді; **рятівний кінець Александрова** – рятувальне пристосування, яке призначене для надання допомоги людині, що знаходиться у воді з борту плавзасобу, пірсу або берегу, а так само для надання допомоги людині, яка провалилася під лід.

С

Садок – 1) при аматорському рибальстві пристрій для збереження живої риби у воді; 2) пристрій для утримання та вирощування водних живих ресурсів, побудований із металевих, синтетичних, інших сітчастих та їм подібних матеріалів, закріплених до стаціонарних або плавучих споруд.

Сало – фаза льодяного покриву водного об'єкту, за якої спостерігається поверхневі первинні льодяні утворення, що складаються із кристалів у вигляді плям або тонкого суцільного шару.

Сальвінія – макрофіт із плаваючими листями папоротевих. Вкриває ділянки водойми суцільним килимом. Характерна для заболочених ділянок рибогосподарських водойм.

Самозабруднення водойм – вторинне забруднення за рахунок розкладу органічних речовин, яке відбувається при відмиранні рослин і тварин.

Самоочищення – ліквідація забруднень абіотичними факторами середовища протягом життєдіяльності організмів. Самоочищення водойм – одна з ключових інтегральних характеристик водних екосистем, пов'язана з наявністю повночленних угруповань гідробіонтів.

Саморегуляція – здатність екологічної системи до поновлення внутрішніх властивостей і структур після природного або антропогенного впливу, які змінили ці властивості та структури.

Санітарно-гігієнічні нормативи якості води - науково обґрунтовані величини концентрації забруднюючих речовин та показники якості води (загальнофізичні, біологічні, хімічні, радіаційні), які не впливають прямо або опосередковано на життя та здоров'я населення.

Сапо – скупчення крихкого губчастого льоду у товщі води або на поверхні водойми.

Сапробіонти – організми, які мешкають у забруднених органічними речовинами водах. Біологічні індикатори міри насиченості води органічними речовинами. Розрізняються полі-, мезо-, й олігосапроби.

Сапробність – установлений за складом біоценозів ступінь чистоти або забруднення води внаслідок розкладання органічних речовин

Сапропель – мулові відкладення континентальних водойм (озерний мул), які складаються переважно з органічних речовин і водних організмів різного ступеня розкладання.

Сапрофіти – рослинні організми, які живляться органічними рештками відмерлих рослин, тварин або виділеннями живих організмів.

Сбіруліно – термін, яким прийнято називати спосіб лову "поплавок-грузило". Спосіб поєднує у собі переваги спінінга та нахлисту. Як і в лові спінінгом, Сбіруліно дозволяє доставити приманку на далеку відстань і одночасно дає можливість поряд зі спінінговими приманками закидати найлегші нахлистові мушки, ультралайтові воблери або природні наживки на далеку відстань.

Свічка - стрибок хижої риби з води, яка намагається позбутися приманки.

Свингер – допоміжний риболовний пристрій, який створює натягання волосіні та вказує в якому напрямку рушиться риба. На сьогодні найбільш популярні свингери двох типів: на основі важеля, який хитається, та на основі важеля регулювання натягання.

Селекційно-племінна робота – комплекс науково обґрунтованих технологічних заходів, спрямованих на поліпшення генетичної структури, якісних та продуктивних показників об'єктів аквакультури, створення та впровадження нових селекційних досягнень у сфері аквакультури.

Середовище – сукупність конкретних біотичних та абіотичних умов існування організму, популяції, виду.

Середовище антропогенне – природне середовище, прямо чи побічно, навмисно або ненавмисно помітно змінене діяльністю людини.

Серф-кастінг – від англ.: surf – прибій, casting – кидок. Спосіб риболовлі з берега у межі морського прибою.

Сестон – сукупність зважених у воді органо-мінеральних твердих часток, а також планктонних організмів.

Сестонофаги – риби, які живляться завислими у воді частинками детриту, в яких містяться мікроорганізми та дрібний планктон (сестон). Належать до фільтра торів, які утворюють складні пристосування для вловлювання та відфільтровування з води поживних часточок. Типовими представниками сестонофагів є білий та строкатий товстолобики.

Сигналізатори клювання – спеціальні прилади, які інформують рибалку про клювання риби. Розділяються на звукові, світлові (електронні) та механічні сигналізатори (свингери, спрингери тощо).

Синьо-зелені водорості – найпримітивніший і найстародавніший відділ фотосинтезуючих нижчих рослин. Одноклітинні, багатоклітинні, нитчаті й і колоніальні організми, які не мають оформлених клітинних ядер та хроматофорів і для них характерне своєрідне, найчастіше зелене забарвлення протопласта, зумовлене наявністю специфічного комплексу пігментів.

Систематика рибоподібних і риб – упорядкований опис і позначення всіх існуючих рибоподібних і риб, а також їх класифікація за таксонами різного рангу. При розгляді генезису рибоподібних і риб до систематики включають і вимерлі види.

Сірководень – речовина (H_2S_2), яка характеризує ступінь забруднення водойм органічними речовинами – відмерлими водоростями і тваринними організмами. Безбарвний, дуже отруйний, горючий газ з характерним запахом тухлих яєць, запах відчувається при таких низких концентраціях, як 0,00047 часток на мільйон.

Сітки риболовні – знаряддя для лову риби. Розрізняють сітки ставні і плавні, а за конструкцією – одностінні, двостінні і тристінні. Останні два види називають ріжовими.

Силікон (гума, резина) – загальноприйнята в практиці спортивного і любительського рибальства назва м'яких силіконових приманок (віброхвост, твістер тощо)

Склад видовий – сукупність видів гідробіонтів, які входять у територіально обмежене угруповання.

Скресання – фаза льодового режиму водного об'єкту, для якої характерним є руйнування льодяного покриву.

Смак – суб'єктивне, але звичайно якісне, співпадаюче у багатьох особин відчуття, що виникає при розчині хімічної речовини (або групи речовин) на рецептори органу смаку тварин. Основні смакові відчуття людини – кисле, солоне, солодке, гірке тощо.

Смертність риби від любительського рибальства – відсоток від загальної величини смертності даного поголів'я риб, який є слідством травмування риби під час любительського рибальства.

Смітна риба – види риб, що не мають господарської цінності. З екологічної точки зору термін не прийнятий, некоректний. Вважається доцільним використовувати поняття "малоцінні риби" стосовно конкретних умов.

Смолт – мальки прохідних лососевих риб, покатна стадія, на якій вони скочуються по річках у море.

Смуга суворого режиму – перший пояс санітарної зони охорони водних джерел, у межах якої забороняється мешкання населення, господарська діяльність та будівництво, не пов'язане з проблемами водозабору.

Снасточка – рибальське пристосування для лову на мертву рибку, укріплену на повідку.

Солі амонію (амоніак) – це кристалічні речовини з іонним типом зв'язку. До солей амонію входять оди або кілька катіонів і аніон кислотного залишку.

Солоність морської води – дивиться "мінералізація природних вод".

Солонуватоводні риби – риби, що населяють опріснені ділянки морів, естуарії і внутрішні моря з низькою солоністю.

Сорбція – поглинання розчинених речовин або газів твердими речовинами або тілами (сорбентами).

Спадиста риба – плідники прохідних і напівпрохідних риб, які спадають з річок у море та пригирлові його ділянки після нересту. В поняття

також входить і молодь цих видів риб, які здійснюють міграцію після завершення етапів раннього постембріонального та перших етапів онтогенезу.

Спалах чисельності – різке, збільшення чисельності особин якої-небудь популяції, зумовлене випадковим, особливо сприятливим поєднанням абіотичних і біотичних факторів.

Спарений спінінг – рибальська снасть, яка служить для ловлі риб, що харчуються літаючими та стрибаючими комахами.

Спектр живлення – перелік об'єктів харчування (трофічний спектр) того чи іншого виду риб у водоймі, який характеризується як певним асортиментом споживаних кормів, так і кількісною пропорцією їх.

Спеціальне водокористування – забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв та скидання в них зворотних вод.

Спеціальне використання водних живих ресурсів – усі види використання водних живих ресурсів (за винятком любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюється шляхом їх вилучення з природного середовища для здійснення промислу, науково-промислового, дослідницького, контрольного, меліоративного лову, любительського і спортивного рибальства, а також з метою подальшого відтворення, акліматизації і реакліматизації.

Спінінг - рибальська снасть для спортивного і любительського рибальства, що складається з вудилища і катушки з жилкою, призначена, в першу чергу, для ловлі на штучні приманки.

Спіннер – штучна риболовна принада – блешня, що обертається.

Спіннербейт (Спіннер-бейт) – штучна спінінгова риболовна принада (англ. "spinner" – обертова блешня та "bait" – наживка), яка представляє собою невеликий куточок з металевого дроту у вигляді коромисла, у верхній кінець якого вмонтований обертовий пелюсток, до нижнього – свинцева джиг-головка з великим одинарним гачком та штучною резиною бахромою по типу щупалець восьминога (іншою м'якою принадою або мухою).

Спортивне рибальство – вид любительського рибальства з установленням певних вимог за умовами проведення спортивних змагань або кваліфікаційних нормативів.

Сплячка – тимчасове, як правило, у зимовий період року, пригнічення всіх життєвих процесів організму, головним чином обміну речовин.

Стави – штучні водойми, збудовані на річках, джерелах, балках, заплавах, кар'єрах тощо. За устроєм стави розрізняються на руслові або балочні, або одамбовані.

Ставний невід – знаряддя для лову риби, принцип роботи якого заснований на тому, що риба вільно заходить у сітний пристрій, який встановлюється на дні водойми.

Ставовики – черевоногі молюски родини Lymnaeae. У рибоводних ставах можуть бути проміжними господарями збудників деяких паразитарних захворювань і є їжею для деяких видів риб.

Стагнація – наявність застійних явищ, відсутність вертикальної циркуляції водних мас, внаслідок чого виникає дефіцит кисню, збільшується в придонних шарах води концентрація сірководню, вуглекислого газу,

аміаку. Характерна для стоячих водойм помірних широт. Виникає, як правило, двічі на рік – узимку і влітку, коли вся водна товща водойми розділена термоклинном на два шари: верхній (епілімніон) – із задовільним газовим режимом і нижній (гіполімніон) – з дефіцитом кисню.

Стадність – здатність тварин одного виду утворювати більш-менш постійні групи.

Старик або староріччя – повністю або частково відділена від річки ділянка її колишнього русла.

Стариця – заплавне озеро, повільно-текуча або стояча вода в заплаві річки. Часто зв'язує більші водойми або впадає в сусідню річку.

Старорічище – видовжена водойма, що виникла на заплаві річки внаслідок відокремлення ділянки річкового русла.

Статеві ознаки вторинні – сукупність особливостей, за якими у риб одна стать відрізняється від іншої (крім первинних статевих ознак). Виявляються в різниці між розмірами самки і самця, в довжині і формі плавців, наявності перлистих висипів, зазубрених променів плавців тощо.

Статеві ознаки первинні – сукупність особливостей, які визначають основні відмінності між самцем і самкою. У самців первинні статеві ознаки – сім'яники, сім'япроводи, копулятивні органи (у деяких видів риб); у самок – яєчники, яйцепроводи, матка (у деяких видів риб).

Стенофаги – водні організми, які живляться невеликим набором кормів (наприклад, чорний амур – стенофаг-молюскоїд).

Стіл – невелика за площею плоска ділянка дна водойми.

Стрій (лад) – одна з характеристик вудилища. Вигин вудилища при закиданні і виважуванні риби. Стрій буває 3-х типів: швидкий, повільний і середній. Швидкий стрій – гнеться тільки вершинка вудилища. Повільний – вудилище згинається все цілком, прямо від рукоятки.

Стійкість природних систем – здатність природних систем протистояти дії зовнішніх природних і (або) антропогенних факторів, що намагаються вивести її з рівноважного стану, і зберігають свою структуру і функції за умов навколишнього середовища, що змінюється.

Стік – переміщення в моря і пониження рельєфу дощових і талих вод, що здійснюється як по земній поверхні (поверхневий стік), так і у товщі гірських порід і ґрунті (підземний стік).

Стічні води – води, що відводяться після використання в побуті, виробничій та сільськогосподарській діяльності людини.

Сторожок – риболовне пристосування, що дає сигнал про клювання риби. Сторожки бувають звукові, візуальні, електронні, пружинні.

Стратифікація – розподіл атмосфери або водного середовища на шари за певними ознаками (температура, густина, солоність, тощо).

Стрілолист звичайний – багаторічна рослина, що виростає на глибині до 60 см. Листя на останній фазі розвитку рослин стріловидної форми з гостро розгалуженими назад базальними лопатками.

Стріммер (мушка) – штучна риболовна принада (велика, довга й мокра мушка, що нагадує малька), яка використовується у таких видах аматорського та спортивного рибальства як нахлист та спінінг.

Струмовики – організми з повним перетворенням. Стадія личинки триває не менше року. Довжина тіла дорослої личинки – до 35-40 мм.

Струмок – невеликий постійний або тимчасовий водостік, створений стоком дощових або снігових вод, виходом на поверхню підземних вод.

Суб'єкти рибного господарства – юридичні і фізичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність.

Сублітораль – зона морського та озерного дна, яка відповідає континентальному шельфу, або материкової відмілині, що лежить між рівнем найнижчого відпливу і нижньою межею росту вищих водоростей (200-500 м). Найбагатша на життя зона, в якій живуть представники всіх найбільших систематичних груп водних організмів.

Суб'єкти аквакультури – юридичні чи фізичні особи, які здійснюють рибогосподарську діяльність у сфері аквакультури відповідно до чинного законодавства України.

Сульфати - солі сірчаної кислоти H_2SO_4 .

Сульфатредукуючі бактерії – бактерії, які переводять поживні речовини водних об'єктів у сірководень.

Супутникові навігатори або **GPS** - (система глобального позиціонування, англ. Global Positioning System) використовуючи дані спостережень сукупності орбітальних супутників, обладнаних радіочастотними приймально-передавальними обладнаннями, дозволяють достатньо точно визначити позицію приймача сигналів на поверхні Землі. GPS приймач обчислює власне положення, вимірюючи час, коли було послано сигнал із GPS супутників.

Суспендер – воблер нейтральної плавучості.

“Сухий залишок” – то, що залишається після випаровування розчину проби.

Сухі мушки - штучні насадки (приманки) з багатим оперенням, що використовуються під час нахлистової ловлі для проводки по поверхні води.

Схема використання і охорони води та відтворення водних ресурсів – передпроектний документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи, які підлягають здійсненню для задоволення перспективних потреб у воді населення і галузей економіки, а також охорони вод або запобігання їх шкідливим діям.

Таксон – група організмів, пов'язаних тією чи іншою мірою ступенем спорідненості і достатньо відокремлена для того, щоб їй можна було присвоїти певну таксономічну категорію. Термін широко використовується у систематиці рибоподібних і риб.

Таніни або **таніди** – група фенольних сполук рослинного походження, що містять велике число гідроксильних груп (-ОН). Таніни мають дубильні властивості та характерний смак.

Твердість води – показник, що залежить від наявності розчинених у воді солей лужноземельних металів, головним чином, калію і магнію.

Постійна твердість зумовлюється вмістом у воді хлоридів, сульфатів та інших солей.

Твістер – штучна риболовна принада з м'якого пластику (від англ. Twister – той, що звивається), яка імітує різних черв'яків та складається з кільчастого тіла й плаского вигнутого хвоста, який при русі робить хвилеподібні коливання.

Твічінг – одна з технік проводки при ловлі на спінінг, яка здійснюється різкими підсмиканням спінінгового вудилища (ривкова проводка). Можна перекласти як "просування ривками".

Тейл-спінер – штучна спінінгова принада, головною конструктивною особливістю якої являється хвостове розташування обертового пелюстка, а також наявність головного обтяжуючого елемента.

Температура води – один із основних факторів, який впливає на ріст, живлення і розмноження риб. Наприклад, у форелевих господарствах температура води не повинна перевищувати 20⁰С, в коропових – 28⁰С.

Температурна стратифікація – пошарове розподілення температури води по глибині водойми.

Теплолюбні риби – групи риб, основні життєві функції яких (харчування, ріст, розмноження) проходять за температур води у діапазоні 15-20⁰С і вище.

Термоклин – кордон між шарами води (глибинного і поверхневого) з різною температурою. Як правило холодна вода знаходиться нижче термоклину, а тепла вище. Оскільки зниження температури з глибиною є нормою для водойм, то термоклинном вважаються ті зони, де подібне відбувається значно швидше ніж звичайно в подібних умовах, а також вище та нижче термоклину. Нерідко термоклин є вузьким, в кілька метрів про шарком між масами води температура яких відрізняється на 10 чи навіть більше градусів. Окрім температури води розділені термоклинном часто відрізняються також за солоністю, вмістом кисню та іншими фізико-хімічними властивостями. Термоклин відіграє важливу роль в фізиці водойм та впливає на їх екосистеми. Він перешкоджає вертикальному водообміну та призводить до дефіциту мінеральних речовин у поверхневих шарах води.

Тест - заявлені виробником вудилища значення ваги приманки або оснастки, які можуть використовуватися з даними вудилищем без загрози поломки його при закиданні. Вказуються на бланку у грамах або унціях.

Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) – розрахунок економічної доцільності здійснення проекту, заснований на порівняльній оцінці витрат і результатів ефективності використання, а також строку окупності вкладень.

Технопланктон – оригінальний тип прикорму, який розроблений та виробляється угорською фірмою "Technomagіс Kft". Представляє однорідну гранулу-таблетку, яка складається з спресованих мілкодисперсних кормових часток, переважно рослинного походження. Состав та величина фракцій технопланктону, а також сила, з якою частки спресовані, підібрані таким чином, що у воді прикорм рівномірно розпадається ("пилить"), утворюючи стійку хмару, яка імітує детрит.

Течія у водоймі – переміщення водної маси у певному напрямі, обмежене нерухомою водною масою чи водною масою, що рухається в іншому напрямі.

Токсини – група речовин мікробного, рослинного та тваринного походження, що призводять до паталогічних змін у структурі та функціях клітин, тканин, органів.

Тонкодисперсні домішки – домішки природних вод водойм органічної або неорганічної природи, розмір яких коливається в межах від 10^{-2} см до 10^{-8} см.

Тоня – ділянка водойми спеціально підготовлена для вилову риби тягловими знаряддями лову (неводи, волокуші тощо).

Транзитний стік або **притік** – частина стоку річок яка прибуває на певну територію з інших місцевостей. Зазвичай більша частина стоку в місцевостях які розташовані вздовж нижньої течії великих річок є транзитною. Загальний стік в Україні становить $87,7 \text{ км}^3$ (без урахування Дунаю) за рік, з них $52,4 \text{ км}^3$ складає місцевий стік і $35,3 \text{ км}^3$ - транзитний.

Транець – місце кріплення підвісного мотору до човна. Плоска вертикальна стінка (борт) товщиною 1-3 см у задній частині (кормі) судна, висотою близько 30-50 см на поверхню води й 10-20 см під водою. Ширина транця залежно від класу й ширини судна становить від 30-50 см до 1 м, на широкий транець великого човна можна встановити одночасно два підвісних мотори, з'єднавши їх тягами для синхронного керування. Підвісний мотор "надягається" зверху скобами кріплення на транець і закріплюється (прижимається) гвинтами аналогічно до струбцини.

Тремпель – загальна назва пристосувань, які призначені для кріплення на риболовну снасть повідків, технопланктону або прикорму, аналогічного технопланктону, грузил тощо.

Тролінг – спосіб ловлі риби з використанням буксирування приманки (як правило, штучної) за допомогою моторизованого плавзасобу.

Тропосфера (від грец. *τρόπος* – поворот і *σφαίρα* – куля) – нижній шар атмосфери планети, в якому температура знижується з висотою. Межею тропосфери вважають тропопаузу, у якій зниження температури з висотою припиняється. Тропосфера Землі простягається на висоту 8–10 км від поверхні у полярних широтах, 10–12 км – у помірних, та на висоту 16–18 км – у тропіках. Зменшення температури з висотою у середньому становить $5,6^\circ\text{C}$ на кілометр. У земній тропосфері зосереджено понад 4/5 всієї маси атмосферного повітря і майже вся атмосферна водяна пара, відбуваються основні метеорологічні процеси, утворюються повітряні маси та атмосферні фронти, розвиваються циклони та антициклони, визначається погода та клімат.

Троттинг – спосіб риболовлі у проводку, відомий як ловля з вільним відпуском. Застосовується при ловлі риби на нешироких (до 30 м) річках та каналах.

Трофічна мережа – система переплетених між собою ланцюгів живлення в межах екосистеми.

Трофічна класифікація водойм – розділення водойм або їх окремих ділянок за ступенем кормності (трофності) залежно від рівня їх пер-

винної продукції. За обсягом первинної продукції розрізняють водойми: оліготрофні, мезотрофні, евтрофні та дистрофні.

Трофність водойми – те ж, що й кормність водойми. Наявність рослин та тварин, придатних для споживання риб.

Трубочник – малоцетинковий черв'як із роду Tubifex – широко розповсюджений представник зообентосу прісноводних водойм.

Туводні риби – риби місцевої фауни, які перебувають у водному об'єкті до початку здійснення в ньому заходів із штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання.

Тузлук – розчин, який утворюється в період витримування посолу риби.

Тюльпан - кінцеве (верхнє) пропускне кільце вудилища.

Тягарець – дивиться грузило.

У

Угіддя – ділянки території, що об'єднанні за якою-небудь господарчою або природною ознакою (земельні, водні, болотні, кормові, мисливські тощо).

Угруповання – живі організми всіх видів, що населяють певний простір.

Угруповання біотичне – будь-яка сукупність популяцій, що населяють певну територію або біотоп.

Удар – риболовний термін, який означає клювання або атаку рибою приманки (принади).

Уловистість – кількість особин риб, які потрапили у знаряддя лову за одиницю часу. Зазначений термін слугує мірою для порівняння чисельності риб при відносних методах обліку. Є оціночним показником ефективності дії того чи іншого знаряддя лову.

Ультрафіолетове випромінювання - невидиме оком людини електромагнітне випромінювання, що займає спектральну область між видимим і рентгенівським випромінюваннями в межах довжин хвиль 400-10 нм. Уся область ультрафіолетового випромінювання умовно ділиться на: довгі ультрафіолетові хвилі від 315 до 400 нм; середні – від 280 до 315 нм; короткі – від 10 до 280 нм.

Уріз (кодола) – мотузка, за яку тягнуть невід.

Уріз води – межа води на березі водного об'єкта (берегова лінія).

Урочище – однорідна ділянка місцевості, відокремлена природними межами, формується на основі якої-небудь форми рельєфу, розташована на однорідному субстраті і об'єднується спрямованістю фізико-географічних процесів (наприклад, верховий болотний масив, байрак тощо).

Уруть – підводний макрофіт, який утворює невеликі зарості на дні продуктивних, добре прогрітих прісноводних водойм.

Фактори виробництва – ресурси, необхідні для виробництва товарів або послуг. Класичними факторами виробництва є робоча сила (всі розумові та фізичні здібності людей), природні багатства (земля, водні ресурси тощо), капітал (наявні, вироблені засоби виробництва, а також фінансовий капітал). Четвертим фактором вважається підприємливість, яка об'єднує попередні три фактори.

Фактори середовища – рушійні сили процесів, які відбуваються у навколишньому середовищі, визначаючи їх характер або окремі риси. Основні групи факторів середовища – абіотичні, біогенні, антропогенні.

Фарватер – 1) штучний або природний прохід для суден серед навігаційних небезпек, огорожений знаками навігаційного обладнання морських (річкових) шляхів: буями, віхами, створами тощо; 2) безперервна смуга води певної глибини, не менше наперед заданої величини, що сполучає які-небудь водні простори, або взагалі найбільш глибока смуга даного водного простору, все одно де – в річці, в затоці, протоці або на відкритому плесі. Поняття про фарватер може відноситися тільки до прибережних вод, тобто до тих, де глибини можуть бути такі малі, що представляють небезпеку для судноплавства.

Фауна – еволюційно-історична складена сукупність усіх видів тварин певної території або акваторії.

Фауністичний комплекс – група видів риб, пов'язаних спільністю географічного походження, розвитком в одній кліматичній зоні, пристосованих до певних абіотичних та біотичних умов існування. У процесі становлення фауністичного комплексу складаються певні закономірні зв'язки між видами, які становлять комплекс: зниження харчової конкуренції шляхом розходження спектрів живлення, зниження "пресу" хижих риб через вироблення захисних пристосувань (вища плодючість, захисне забарвлення, утворення зграй, наявність шипів і колючок, отруйність), розходження в термінах і місцях нересту.

Феноли – клас хімічних сполук, у молекулах яких присутня гідроксильна група (-ОН), приєднана до ароматичної групи. Найпростішим з класу є фенол C_6H_5OH . Феноли при потраплянні в організм людини призводять до різких змін в клітинах кровотворної, хрящової та кісткової тканин.

Феофіли – організми, пристосовані до мешкання у текучих водах – річках, струмках, морських мілководдях х припливно-відпливними або постійними течіями. Феофіли потребують великої кількості розчиненого у воді кисню.

Фідер – спосіб ловлі риби зі дна з годівницею (англ. "to feed" – "годувати"), розрахований на дальнє закидання. Основною відмінністю фідерного вудилища є наявність великої кількості кілець (до 20), а також тонкої та м'якої вершинки, яка і є головним визначником клювання.

Фільтратори – гідро біонти, які живляться дрібними планктонними організмами або завислими органічними частинками (детритом), відціджуючи їх від води за допомогою особливих фільтруючих пристосувань

ротового апарату. Серед риб найактивнішими фільтра торами є веслоніс, білий і строкатий товстолобики.

Фітобентос – сукупність рослинних організмів, які живуть на дні водойми, рослинний бентос.

Фітопланктон – сукупність мікроскопічних рослинних організмів (здебільшого одноклітинних водоростей), які є складовою планктону.

Фітофіли – риби, що розмножуються серед рослин, відкладають ікру (як правило, клейку) в стоячій або слаботекучій воді на вегетуючі або відмерлі рослини. До цієї групи риб належать щука, окунь, сазан (короп), лящ, плоскирка, плітка.

Форма тіла – зовнішнє вираження пристосувальних особливостей риб до умов існування і пересування у специфічному водному середовищі. Розрізняють кілька типів форми тіла риб:

- **торпедоподібна** (веретеноподібна) – загострена голова, округле тіло, стоншене хвостове стебло – властива рибама, які добре плавають і здатні до тривалих переміщень (акули, тунці, скумбрія, кефалі, лососі);

- **стрілоподібна** – загострене рило, витягнуте однакової висоти по всій довжині тіло, коротке потужне хвостове стебло, зміщений до хвостового спинний плавець – мають деякі хижаки, які здатні переміщуватись на великі відстані, проте розвивають високі кидкові швидкості на короткий проміжок часу (щука, сарган);

- **стиснене** (сплощене) – має три різновиди: *симетрично стиснене* – високе при відносно невеликій довжині – мають риби, які здатні легко маневрувати серед перепон (лящ, плоскирка, сонцевик); *несиметрично стиснене з боків* – зміщені на один бік очі і грудні плавці, що створює асиметрію тіла – мають малорухомі придонні камболоподібні риби; *симетрично стиснене у спинно-черевному напрямі* – з добре розвиненими грудними плавцями – мають малорухливі скати, що ведуть придонний спосіб життя;

- **вугроподібна** – видовжене загострене тіло з довгими спинним й анальним плавцями та маленьким хвостовим плавцем – мають вугроподібні риби, що пересуваються латерально згибаючи тіло;

- **стрічкоподібна** – видовжене, сильно стиснене з боків тіло – мають деякі пелагічні риби (оселедцевий король, щабля-риба), які плавають аналогічно вугроподібним;

- **козубенькоподібна** (астеролепідна) – тіло упаковане у кістковий панцир і дуже малорухливе – мають козубенькові риби;

- **макруроподібна** – масивний головний відділ і тіло, що звужується до хвостового плавця – мають деякі глибоководні малорухливі риби (макруруси, химери);

- **кулястоподібна** – тимчасово набута форма тіла під час небезпеки, з розправленими наявними на тілі шипами й колючками – мають представники голкочеревоподібних риб.

Фосфати – речовини, що у природних водоймах знаходяться у вигляді мінерального фосфору і розчинених сполук органічних речовин. Переважають іони мінерального фосфору. Вищі рослини і фітопланктон засвоюють лише мінеральний фосфор і разом з іншими біогенними речовинами використовують його для синтезу білка.

Фотосинтез – окисно-відновна реакція, що призводить до утворення органічних речовин із неорганічних, яка протікає у вищих зелених рослинах за участю хлорофілу з використанням енергії сонячного випромінювання.

Фреатофіти – рослини, що існують за рахунок вологи ґрунтових вод. Мають кореневу систему, яка проникає глибоко у ґрунт.

Фтор – хімічний елемент, галоген. Також назву "фтор" має відповідна проста речовина, що є отруйним та хімічно-активним жовто-зеленим газом.

Фулькри – рудиментарна ганоїдна луска у осетрових риб. Становить собою ромбовидні пластинки, розташовані рядами на поверхні тіла.

X

Харові водорості – нижчі, м'які підводні макрофіти (*Chara* sp., *Nitella* sp.), що утворюють щільні зарості на дні водойми і є біологічним індикатором вмісту кальцію на дні й у воді.

Харчова конкуренція – конкуренція між різними видами риб або одного виду, але різного віку відносно кормової бази водойми або штучного корму.

Харчовий (трофічний) ланцюжок – набір взаємовідношень між різними групами організмів, які визначають послідовність перетворення біомаси і енергії в екосистемі. Наприклад, енергія сонця служить джерелом енергії для рослин, яка служить їжею для худоби, яка, у свою чергу, служить їжею людині.

Хемосинтез – тип живлення бактерій, що ґрунтується на засвоєнні ними CO_2 за рахунок енергії хімічних реакцій окислення неорганічних речовин.

Хижак-жертва – екологічно обумовлений взаємозв'язок хижака і жертви, внаслідок якого, як звичайно, встановлюється динамічна рівновага кількісних параметрів цієї системи.

Хижацтво – форма біотичних взаємозв'язків, в основі яких лежать трофічні зв'язки і при цьому один вид (хижак) поїдає особин другого виду (жертва).

Хирономіди – личинки численної групи комарів-толкунців, які мешкають у водній середі і є основою харчування багатьох риб. Найбільш відома група видів, об'єднується під загальною назвою – «мотиль».

Хімічний склад води – сукупність розчинених у природних водах мінеральних і органічних речовин в іонному, молекулярному і колоїдному стані.

Хімічне споживання кисню, або **ХСК** - це: 1) кількість кисню, що виділяється при електролізі дм^3 води; 2) кількість кисню, що поглинається 1 дм^3 води за 1 годину; 3) кількість кисню у мг/дм^3 (або іншого окисника у розрахунку на кисень) яка необхідна для повного окислення органічних речовин, що містяться в пробі води; 4) концентрація кисню, розчиненого у воді у мг/дм^3 . Вода вважається придатною для господарсько-питних цілей, якщо ХСК менше 0,3 мг О/дм^3 .

Хлорид натрію (NaCl, у побуті — “сіль”) — тверда, прозора (у чистому вигляді) хімічна сполука з іонною кристалічною ґраткою, солоний на смак. При розчиненні у воді повністю дисоціює на катіони натрію та хлорид-аніони.

Хлориди – солі соляної кислоти (HCl). До складу будь-якого хлориду входить катіон та один або кілька одновалентних аніонів хлору (Cl). Найбільш розповсюджений хлористий натрій, складаючий біля 70% всіх солей у океанічній воді. Хлориди отруйні для прісноводних організмів (наприклад, гибель коропа настає при вмісті у воді 7,4 г/дм³ хлор-іона). У ставкових господарствах використовують воду з вмістом хлоридів до 5 г/дм³.

Хлорорганічні сполуки – пестициди, гексахлоран, ДДТ, які раніше широко використовувалися у сільському господарстві. Попадаючи у водойму, накопичуються в мулі, рослинах і тваринах. Високотоксичні для риб, небезпечні для людини. Присутність їх у воді рибогосподарських водойм і харчових продуктах недопустима.

Ходова риба – риба, яка йде зграями на нерест, нагул чи зимівлю.

Хрущ - підродина пластинчастовусих жуків. Довжиною 13—36 мм. В Україні поширені 34 види, зокрема хрущ західний, хрущ східний, мармуровий хрущ звичайний та інші.

“Цвітіння” води – масовий розвиток фітопланктону, що викликає зміну забарвлення води від зеленої і жовто-бурої до червоної, значне погіршення умов існування у водоймах, особливо кисневого режиму, що може привести до літнього замору риби. Однією з основних причин “цвітіння” води є знаходження у водоймі синтетичних миючих засобів, органічних забруднювачів та фосфоромістких добрив. Інтенсивність визначають за біомасою водоростей: слабка – 0,5-0,9 мг/дм³, помірною – 1,0-9,9; інтенсивна – 10,0-99,9; гіперцвітіння – більше 100 мг/дм³. Шар води, що цвіте, може досягати 10-15 см завтовшки.

Циклоїдна луска – різновид кісткової луски костистих риб (лососе-, оселедце- та коропоподібних), що має гладенький заокруглений вільний задній край.

Циклон — атмосферний вихор з низьким тиском в центрі. Вітри в циклоні в північній півкулі дмуть проти годинникової стрілки, і в нижньому шарі відхиляються до центру, в південній півкулі — за годинниковою стрілкою. Циклони постійно й природно з'являються через обертання Землі, завдяки силі Коріоліса. Проходження циклону пов'язане з утворенням потужної хмарності і випадінням опадів. Розрізняють два основні види циклонів — позатропічні й тропічні. Перші утворюються в помірних або полярних широтах і мають діаметр від тисячі кілометрів на початку розвитку, і до декількох тисяч у випадку так званого центрального циклона. Другі утворюються в тропічних широтах і мають менші розміри (сотні, рідко — більше тисячі кілометрів), але великі баричні градієнти й швидкості вітру, що доходять до штормових. Нижче 8-10° північної й південної ши-

роти циклони виникають дуже рідко, а в безпосередній близькості від екватора — не виникають зовсім.

Циклопи – веслоногі ракоподібні з багатьох видів ряду Cíclopoida. Циклопи звичайні організми прісних і солонуватих водойм, важливий компонент природної кормової бази риб. Можуть бути проміжними хазяїнами збудників деяких небезпечних інвазійних хвороб риб.

Циркадні ритми – циклічні коливання інтенсивності різних біологічних процесів, пов'язаних зі зміною дня та ночі.

Ціаніди (ціаністі метали) – солі синильної кислоти. У практичному відношенні особливо важливі ціаніди лужних металів – калію, натрію. Отруйні речовини.

Цівка – частина риболовного гачка, призначена для утримування насадки або наживки.

Ціна – фундаментальна економічна категорія, яка означає кількість грошей, за яку продавець згоден продати, а покупець купити одиницю товару (послуги).

Цоккер – компактний і важкий, дрібний за розміром пількер. Застосовують або з впаяним одинарним гачком, або з підвішеним трійником.

Цьоголітки (цьогорічки) – риба народження поточного року. Термін частіше використовують у рибництві. Позначають 0⁺.

Ц

Частак – сітка з дрібновічкової делі (переважно 22 мм), яку можна використовувати як для ставного чи плавного лову, а також як волок. Застосовують на мілких ділянках річок, косах тощо для лову дрібної, малоцінної риби (яльця, йоржа, окуня тощо). Часто використовуються для лову живців.

Частикові риби (частик) – узагальнена промислова назва будь-якої риби, яку виловлюють ставними сітками і неводами (крім тюлькових), ятерами. Розрізняють дрібний (чехоня, плітка, тараня, синець, окунь) і крупний (сазан, лящ, судак, товстолобики) частик.

Частуха – розповсюджений м'який підводний макрофіт. Великий заростей не утворює, поширений у мілких водоймах, з невеликою кількістю мулових відкладень. Як і стрілолист, вважається біологічним індикатором великого вмісту калію на дні водойми.

Червона книга – офіційний документ неурядових організацій, який містить анотований і ілюстрований перелік рідких і зникаючих видів живих організмів, що потребують охорони. Червоні книги бувають міжнародні, національні і регіональні.

Червоногі молюски – фільтратори, кормові для риб організми, проміжні господарі багатьох гельмінтів, небезпечних для риб і людей. Видовий склад та чисельність червоногих молюсків вивчають в якості біологічного індикатора хімічного складу води.

Черепашкові раки – організми розміром від 0,3 до 7,3 мм. Із яєць виходить наупліус, який має черепашку. Харчуються рослинною та тваринною їжею, навіть є хижакі. Служать кормом для риб.

Чистий операційний дохід – різниця між прогнозованою сумою надходжень від використання об'єкта (ділянки) водного фонду та операційними витратами, пов'язаними з одержанням валового доходу.

Чистий прибуток – частина балансового прибутку об'єкта господарювання, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань і інших обов'язкових платежів до бюджету. Чистий прибуток використовується для збільшення оборотних коштів підприємства, формування фондів і резервів, реінвестицій у виробництво.

Чужорідні види гідробіонтів – види або підвиди водних біоресурсів, які з'являються за межами їх природного ареалу та поза зоною їх природного потенційного розподілу, а також генетично змінені організми незалежно від місця їх перебування та просторовому розподілу.

Чутливість – здатність організму гідробіонта сприймати дію подразників внутрішнього і зовнішнього середовища. Розрізняють температурну, світлову, смакову та інші види чутливості.

Шар температурного стрибка – шар водної товщі водойми, у межах якого відбуваються різке зниження температури та підвищення Густини води зі збільшенням глибини.

Шельф – материкова мілина (до 200 м глибиною), вирівняна частина околиці материка, що примикає до суходолу та характеризується спільною з ним геологічною будовою.

Шкала сапробності – таблиця оцінки ступеню забруднення водойм і їх зон. За цим показником шкала має три групи: полі-, мезо- і олігосапробні у співвідношенні з особливостями гідрохімічного режиму і присутністю характерних для кожної групи гідробіонтів-індикаторів (біоіндикаторів).

Шок-лідер – відрізок, як правило, в дві довжини вудилища більш товстої ніж основна снасть волосінні, який при закиданні снасті суттєво знижує ризик обриву волосіні, а вже під час польоту грузила основна більш тонка волосінь забезпечує максимальну дальність закидання.

Штучна водойма – дивиться антропогенна водойма.

Штучне розведення (відтворення) водних біоресурсів - діяльність з розведення (відтворення), вирощування об'єктів аквакультури, пов'язана з їх подальшим вселенням у водні об'єкти (їх частини) для відновлення природних популяцій, поповнення запасів водних біоресурсів та збереження їх різноманіття.

Шуга – скупчення крихкої губчастої криги (внутрішньоводний лід) у товщі води або на поверхні водойми.

Щитень – дивиться листоногі раки.

Щільність популяції – середня кількість особин на одиницю площі.

Ю

Ювеніли – організм у ранній стадії свого розвитку; до формування органів розмноження.

Ювенальний період – період життя риб, який передує статевому дозріванню, першій участі в нересті.

Я

Якірне грузило – частина оснастки, яка призначена для утримання риболовного поплавця на одному місці за рахунок взаємодії з ґрунтом. Повністю або частково усуває негативний вплив течії, вітру або хвиль на поплавець, з яким воно з'єднано через основну волосінь.

Якість води – характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретної мети використання.

Якість середовища – ступінь відповідності природних умов і функцій природних і перетворених людиною екосистем із метою підтримання здорового для неї середовища, постійного і динамічного відтворення живих організмів і інших утворюючих середовище компонентів, а також потреби збереження збалансованого обміну речовин між людиною і природою.

Ял – гребно-парусна шлюпка з транцевою кормою, як правило, відносно коротка та широка.

Ярусність угруповань – вертикальне розташування природних угруповань на яруси, що зумовлено потребами організмів в сонячному світлі, воді та їжі.

Ятір – дивиться жак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Биологический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энцикл., 1986. – 831 с.
2. Водний Кодекс України. Постанова Верховної Ради України № 214/95-ВР від 06.06.1995 року (із змінами та доповненнями, внесеними згідно із Законами України за 2000-2010 рр.)
3. Горліченко М.Г., Шевченко С.В. Біохімія гідробіонтів: Конспект лекцій. – Одеса: Видавництво "ТЕС", 2009. – 144 с.
4. Державний Стандарт України. ДСТУ 3517-97. Гідрологія суші "Терміни та визначення основних понять". – К.: Держстандарт України, 1997. – 60 с.
5. Євтушенко М.Ю., Горліченко М.Г., Шевченко С.В. Статична біохімія гідробіонтів: Навчальний посібник. – Одеса: Екологія, 2010. – 220 с.
6. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Київ, 08.07.2011 року, № 3677-УІ

7. Захарченко М.О., Андрущенко А.І., Климов С.І., Шевченко П.Г., Євтушенко М.Ю., Єрко В.М. Українсько-російський словник-довідник із прісноводної аквакультури та екології водного середовища (основі терміни і поняття). – К.: Арістей, 2005. – 684 с.
8. Книпович Н.М. Гидрология морей и солоноватых вод. – Москва, Ленинград, 1938. – 513 с.
9. Лобанов І.А., Пилипенко Ю.В., Шевченко П.Г., Довбиш О.Е., Лобанов Д.І. Основи рибоохорони: Практикум. – Херсон: Грінь Д.С., 2011. – 356 с.
10. Малі річки України /За ред. А.В. Яцика. – К.: Урожай, 1991. – 296 с.
11. Манековська І.Є. Гідрохімія водойм: Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2007. – 159 с.
12. Мовчан Ю.В. Риби України (таксономія, номенклатура, зауваження). – Збірник праць Зоологічного музею, 2008-2009, № 40, с. 47-86
13. Наказ Державного Комітету рибного господарства України № 19 від 15.02.1999 року «Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства» (із змінами та доповненнями згідно з наказами Мінагрополітики України № 229 від 01.08.2001р., № 224 від 15.06.2004р.)
14. Паламарчук М.М., Закорчевна Н.Б. Водний фонд України: Довідниковий посібник. – К.: Ніка-Центр. – 2001. – 392 с.
15. Пилипенко Ю.В. Екологія малих водосховищ Степу України: Монографія. – Херсон: Олди-плюс, 2007. – 303 с.
16. Попов В., Карелін В. Дорогоцінна енциклопедія рибного лову. – Донецьк: ТОВ ВКФ "БАО", 2006. – 704 с.
17. Пресноводные рыбы: Справочник. – М.: ООО "Издательство АСТ" ООО "Издательство Астрель", 2001. – 288 с.
18. Реймерс Н.Ф. Популярный биологический словарь. – М.: Наука, 1980. – 544 с.
19. Рекомендации по организации культурных рыболовных хозяйств на водоемах комплексного назначения. – М.: Всероссийский НИИ Иригационного рыбоводства, 2003. – 65 с.
20. Рыбалка круглый год/ Состав. А.Ю. Галич. – Харьков: Книжный клуб, 2006. – 351 с.
21. Сабанеев Л.П. Жизнь и ловля пресноводных рыб. – М.: ЭКСМО, 2010. – 704 с.
22. Сидоров С.А. Новейшая энциклопедия рыбалки. – Мн.: Современная школа, 2006. – 288 с.
23. Стрижев А.Н. Календарь русской природы. – М.: Московский рабочий, 1993. – 536 с.
24. Тероваль Ф. Морские рыбы в европейских водоемах. – М.: Астрель, 2002. – 286 с.
25. Хільчевський В.К., Осадчий В.І., Курило С.М. Основи гідрохімії/ Підручник. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 312 с.
26. Червона книга України. Тваринний світ/ за ред. І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

27. Шерман І.М., Пилипенко Ю.В. Іхтіологічний російсько-український тлумачний словник. – К.: Видавничий дім «Альтернатива». 1999. – 272 с.
28. Щербуха А.Я. Риби наших водойм. – К.: Радянська школа, 1987. – 159 с.
29. Шевченко П.Г., Пилипенко Ю.В. Основи систематики рибоподібних і риб: Навчальний посібник. – Херсон: Олді-плюс, Київ: Видавництво Ліра-К, 2012. – 230 с.